

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Petra Rakovská

**Saudská Arábia a jej „mäkký“ prístup
v boji proti terorizmu**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Petra Rakovská**

Vedoucí práce: **Doc. Mgr. Oldřich Bureš Ph.D., M.A.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2011**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

RAKOVSKÁ, Petra. *Saudská Arábia a jej „mäkký“ prístup v boji proti terorizmu*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálných vied, Institut politologických štúdií, 2011. XX s.

Vedúci diplomové práce Doc. Mgr. Oldřich Bureš Ph.D., M.A.

Anotácia

Bakalárska práca *Saudská Arábia a jej „mäkký“ prístup v boji proti terorizmu* pojednáva o fenoméne globálneho terorizmu a boji proti nemu zo strany Saudskej Arábie, ktorá implementovala sériu protiteroristických opatrení, ktoré sú považované za „mäkké“. Tento „mäkký“ prístup predstavuje akési novátorstvo medzi protiteroristickými konceptmi a jeho účinnosť sa preukáže až v dlhšom časovom horizonte.

Prvá časť práce predstavuje vysvetlenie kľúčových pojmov, s ktorými sa potom autorka v celej práci stretáva. Ponúka definície pojmov ako terorizmus, boj proti terorizmu a jeho hlavné modely a pokúša sa aj o typológiu a určenie motívov terorizmu. Saudskú Arábiu predstavuje ako krajinu opierajúcu sa o islamskú ideológiu, pričom predpokladá, že práve jej zlá interpretácia môže ústiť do extrémistického konania.

V ďalších častiach je prezentovaný samotný „mäkký“ prístup, ktorý saudské authority zahájili po útokoch na Rijád v roku 2003. Bakalárska práca sa pokúša vysvetliť jeho jednotlivé komponenty a za kľúčovú súčasť považuje stratégiu PRAC, ktorá je aplikovaná priamo na jedincov s extrémistickými tendenciami. Saudská vláda však zaviedla aj iné opatrenia, ktoré sú v práci následne objasnené. Postupne sa autorka dostáva k zhodnoteniu tohto prístupu, pričom dôraz kladie na vytýčenie jeho výhod a nevýhod.

Abstract

The thesis deals with the phenomenon of global terrorism and Saudi's counterterrorism strategy. This strategy consists of several „soft“ counterterrorist measures, which represent some sort of innovation in the field of counterterrorism.

The first part is an introduction into the background of the thesis. It introduces the key terms, such as terrorism, counterterrorism and its main concepts, typology and root causes of terrorist activity. Saudi Arabia is presented as islamic country and corrupt interpetation of the islamic ideology is supposed to be the cause of extremism.

Other parts of the thesis are dealing with the „soft“ approach itself, which was launched in the aftermath of Rijad terrorist attacks in 2003. There is an attempt to explain its individual components, whilst the PRAC strategy is considered to be the key part. PRAC strategy offers counselling and rehabilitation to extremist individuals or sympathizers with terrorists. Saudi authorities have implemented some other countermeasures, which are then clarified by the author. Eventually, the author evaluates the approach and outlines its advantages and disadvantages.

Kľúčové slová

Saudská Arábia, boj proti terorizmu, „mäkký“ prístup, terorizmus, rehabilitácia, reformy, Poradenský program

Keywords

Saudi Arabia, counterterrorism, „soft“ approach, terrorism, rehabilitation, reforms, Counselling Program

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že predkladanú prácu som spracovala samostatne a použila som len uvedené pramene a literatúru.
2. Súhlasím s tým, aby práca bola prístupná pre študijné a výskumné účely.
3. Prehlasujem, že predkladaná práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Praze dne

Petra Rakovská

Pod'akovanie

Rada by som týmto poďakovala vedúcemu mojej bakalárskej práce pánovi docentovi Mgr. Oldřichovi Burešovi Ph.D., M.A. za jeho odbornú pomoc, prístup a ochotu, ktoré mi poskytol pri spracovávaní témy.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

PROJEKT BAKALÁRSKEJ PRÁCE

TÉMA:

Saudská Arábia a jej „mäkký“ prístup v boji proti terorizmu

Autor: **Petra Rakovská**
Obor a ročník: **Politologie a mezinárodní vztahy, 2. ročník bc.
štúdia**
Akademický rok: **2009/2010**
Navrhnutý konzultant: **Doc. Mgr. Oldřich Bureš M.A., Ph.D**
Dátum odovzdania práce: **květen 2011**

Voľba témy

Vo svojej bakalárskej práci som sa rozhodla spracovať problematiku boja proti terorizmu v jednej z muslimských krajín, konkrétne v Saudskej Arábii. Táto krajina zaviedla rôzne opatrenia a vládne praktiky, čo sa týka boja proti tomuto globálnemu fenoménu, ktoré spočívajú v zavedení tzv. PRAC stratégie. Táto stratégia v sebe zahŕňa tri prístupy, menovite prevenciu (prevention), rehabilitáciu (rehabilitation) a zotavovacie programy (aftercare programs), ktorých hlavnou úlohou je, zjednodušene povedané, naučiť Saudov, že terorizmus je zlý, samovražední atentátnici nebojú v mene islamu, poprípade prevychovávať extremistických väzňov v saudských väzniciach. Práve preto je tento prístup nazývaný ako mäkký.

Saudská Arábia je jednou z najmenej demokratických a liberálnych krajín sveta. Zároveň má obrovské bohatstvo z ťažby ropy a panujú dohady, že časť týchto peňazí ide legálnou či nelegálnou cestou priamo do teroristických organizácií. Je taktiež liahňou wahhábistického hnutia, ktoré svojím videním sveta vedie k príčinám islamistického terorizmu. Je teda paradoxom, že vláda zaviedla tieto mäkké opatrenia, pretože Saudská Arábia je zo svojej historickej tradície islamskou zemou, v ktorej môže džihádistický terorizmus len kvitnúť.

Cieľ práce

Cieľom mojej práce je podať analýzu prístupu saudskej vlády v boji proti terorizmu. Svoju pozornosť upriamim na tri aspekty tohoto programu, so zameraním na výchovu a prevýchovu saudských muslimov a efektivitu daného prístupu. Pokúsim sa určiť a definovať príčiny jeho zavedenia, jeho výhody a nevýhody. Chcela by som podrobnejšie rozobrať túto neobvyklú stratégiu, popísať jednotlivé prístupy a ich účinnosť v rovine boja proti terorizmu. Mojou snahou bude zodpovedať otázky, ktoré s týmto úspešným „experimentom“ započatým v roku 2003 bezprostredne súvisia. Čo viedlo saudskú vládu k zavedeniu týchto opatrení? Je táto stratégia efektívna a ak áno, aký je jej konečný cieľ?

Výskumná otázka

Základná výskumná otázka mojej bakalárskej práce znie, aké sú hlavné výhody a nevýhody mäkkého prístupu Saudskej Arábie v boji proti terorizmu. Zaujímať ma bude aj príčina. Prečo saudská vláda zvolila práve tento prístup založený na prevýchove? Aký význam má tento prístup do budúcnosti? Aké sú vedľajšie efekty prístupu? Ťaží z neho len saudské obyvateľstvo? Predpokladám, že tento „ľudskejší“ protiteroristický prístup by mohol mať lepšie výsledky medzi saudským obyvateľstvom ako bezbrehé zatýkanie, pocit nebezpečenstva či ničnerobenie. Náhodou nebude ani fakt, že systém prevzali aj iné krajiny. Domnievam sa však, že výsledkom môjho výskumu bude väčší počet výhod, čo sa týka tej kvantitatívnej stránky, no zároveň očakávam, že kvalitatívne hľadisko bude rozporuplné. Čo je výhodou pre jedného, nemusí byť výhodou pre druhého. Dovolím si tvrdiť, že mäkký prístup by mohol byť veľmi účinný (možné zníženie počtu útokov a extrémistických tendencií), čo je jeho veľkou výhodou, mohol by pomôcť „imidžu“ saudskej vlády či už doma alebo vo svete, zvýšiť vzdelanosť obyvateľstva aspoň z toho náboženského hľadiska. Črtá sa tu však aj otázka, či nie je tento prístup zčasti nástrojom domácej politiky na udržanie vplyvu a kontroly.

Štruktúra práce

Na úvod svojej práce by som chcela predstaviť terorizmus ako taký, príčiny jeho vzniku, jeho vývoj a prečo sa stal globálnym fenoménom súčasnosti. Zameriam sa, čo vyplýva aj z konceptu mojej práce, najmä na náboženský terorizmus. Zároveň sa pokúsim definovať hlavné prístupy v boji proti terorizmu. Taktiež by som chcela predstaviť Saudskú Arábiu ako muslimskú zem a tým pádom aj jej predpoklady stať sa kolískou náboženského extrémizmu. Gro mojej práce bude tvoriť analýza mäkkého prístupu Saudskej Arábie v boji proti terorizmu, podrobne rozoberiem tri vyššie spomenuté prístupy tejto stratégie a pokúsim sa poukázať na ich význam pre muslimskú spoločnosť. Posledná kapitola sa bude zaoberať výsledkami a efektivitou tohoto mäkkého prístupu. Dôraz bude kladený na jeho výhody a nevýhody, pomôcť mi môže aj štatisticky preukázané zníženie počtu teroristických útokov v zemi.

Metodológia práce

Vzhľadom k špecifickosti tejto témy, je nutné túto prácu poňať ako jedinečnú prípadovú štúdiu. Zamerala by som sa najmä na kvalitatívnu analýzu mäkkého prístupu v boji proti terorizmu, pomocou ktorej by som vyvodila odpovede na položené otázky týkajúce sa účinnosti a perspektívy používania tejto vládnej metódy protiteroristického boja. Prostredníctvom tejto analýzy sa pokúsím poukázať v čom spočíva odlišnosť prístupu, ktorý sa stal vzorom aj pre ďalšie muslimské zeme, za všetky môžem spomenúť Alžírsko, Egypt, Jemen, ai., a čo z neho plynie do budúcnosti pre Saudské kráľovstvo. Za nezávislú premennúsi zvolím samotnú „mäkkoť“ tohto prístupu, ktorá by mala pôsobiť na závislé premenné ako percento úspešnosti či vzťah občan vs. štát.

Čo sa týka zdrojov, zamerala by som sa hlavne na svetové periodiká zaoberajúce sa tematikou Blízkeho východu, muslimského sveta a terorizmu.

Predbežná osnova práce

Úvod

1. Úvod do problematiky – historické pozadie
  - 1.1. Terorizmus
  - 1.2. Boj proti terorizmu
  - 1.3. Saudská Arábia
2. Mäkký prístup v boji proti terorizmu
  - 2.1. Prevencia
  - 2.2. Rehabilitácia
  - 2.3. Zotavovacie programy
3. Úspešnosť PRAC stratégie - výsledky

Záver

Predpokladaný zoznam literatúry

Primárna literatúra

Country Reports on Terrorism 2008. United States Department of State Publication Office of the Coordinator for Counterterrorism, 2009. 351s. Dostupné z

<<http://www.state.gov/documents/organization/122599.pdf>>

Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response: Religious Counseling, Indefinite Detention, and Flawed Trials. Human Rights Watch, 2009. 29s. Dostupné z <<http://www.hrw.org/node/84894>>

The Kingdom of Saudi Arabia: Condemning Extremism and Promoting Moderation. Public Statements. Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 2010, 16s. Dostupné z <<http://www.saudiembassy.net/files/PDF/Reports/CondemningExtremism.pdf>>

The Kingdom of Saudi Arabia: Initiatives and Actions to Combat Terrorism. Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 2009, 7s. Dostupné z <<http://www.saudiembassy.net/files/PDF/Reports/Counterterrorism.pdf>>

The Kingdom of Saudi Arabia: Initiatives & Actions Taken by the Kingdom of Saudi Arabia in the War on Terrorism. Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 2003. Dostupné z <<http://www.saudiembassy.net/archive/2003/news/page141.aspx>>

The Kingdom of Saudi Arabia: Overview of Counter-Terrorism International Conference. Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 2005, 8s. Dostupné z <<http://www.saudiembassy.net/files/PDF/terrorism-CTIC-overview-Feb05-Q.pdf>>

Sekundárna literatúra

Monografie:

AL-RASHEED, M. (2002). *A history of Saudi Arabia.* New York: Cambridge University Press

AL-RASHEED, M., VITALIS, R. (2004). *Counter-narratives: history, contemporary society, and politics in Saudi Arabia and Yemen.* New York: Palgrave Macmillan

BERÁNEK, O. (2007). *Saúdská Arábie : mezi tradicemi a moderností : domácí politika, salafijská ideologie a zahraniční vztahy*. Praha: Volvox Globator

BLIN, A., CHALIAND, G. (2007). *The history of terrorism : from antiquity to al Qaeda*. Berkeley: University of California Press

BOUČEK, J. (2005). *Saúdská Arábie*. Praha: Libri

BRONSON, R. (2006). *Thicker than oil: America's uneasy partnership with Saudi Arabia*. Oxford: Oxford University Press

BUKAY, D. (2008). *From Muhammad to Bin Laden: religious and ideological sources of the homicide bombers phenomenon*. New Brunswick: Transaction Publishers

BURKE, J. (2004). *Al-Qaeda: the true story of radical Islam*. London: Tauris

BYMAN, D. (2005). *Deadly connections : states that sponsor terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press

CROTTY, W. (2005). *Democratic development & political terrorism: the global perspective*. Boston: Northeastern University Press

ČEJKA, M. (2007). *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. Brno: Barrister & Principal

EICHLER, J. (2007). *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha: Karolinum

ESPOSITO, J.L. (2002). *Unholy war : terror in the name of Islam*. Oxford: Oxford University Press

HOFFMAN, B. (2006). *Inside terrorism*. New York: Columbia University Press

KEPEL, G. (2008). *Beyond terror and martyrdom : the future of the Middle East*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press

KUSHNER, H.W. (2003). *Encyclopedia of terrorism*. Thousand Oaks: Sage Publications

LACEY, R. (2009). *Inside the Kingdom : kings, clerics, modernists, terrorists, and the struggle for Saudi Arabia*. New York: Viking

LAWRENCE, B. (2005). *Messages to the world : the statements of Osama Bin Laden*. London: Verso

LENCZOWSKI, G. (1962). *The Middle East in world affairs*. Ithaca : Cornell University Press

LERNER, K.L., LERNER, B.W. (2006). *Terrorism : essential primary sources*. Detroit: Thomson Gale

MIKA, O.J. (2003). *Současný terorismus : řešení krizových situací*. Praha : Triton : Existencialia

ROY, O. (2007). *The politics of chaos in the Middle East*. London : Hurst

SCHWEITZER, G.E., SCHWEITZER, C.D. (2002). *A faceless enemy : the origins of modern terrorism*. Cambridge, Mass. : Perseus

SOULEIMANOV, E. et al. (2006). *Terorismus : válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia

Články v odborných časopisech:

Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach. By: Ansary, Abdullah F.. *Middle East Policy*; Summer 2008, Vol. 15 Issue 2, s 111.

Hunting Down the Terrorist Threat. *Middle East*, Mar2004, Issue 343, s 8-11.

No tolerance for intolerance. Economist, 8/2/2003, Vol. 368 Issue 8335, s 43-43.

Powers of persuasion. Economist, 7/19/2008, Vol. 388 Issue 8589, special section s10-1.1

Saudi Arabia: The Politics of Education. By: Prokop, M.. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 79, No. 1 (Jan., 2003), s 77-89.

Saudi Arabia - Tragedy and Triumph. By: Valenti, Peter C.. Washington Report on Middle East Affairs, Sep2004, Vol. 23 Issue 7, s 32-33.

Saudi Arabia's "Soft" Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare. By: Boucek, Christopher. Carnegie Endowment for International Peace, Paper no. 98, September 2008

Saudi spin. By: Stein, Lisa. U.S. News & World Report, 12/16/2002, Vol. 133 Issue 23, s 14.

Sharing the good news. MEED: Middle East Economic Digest, 9/17/2004, Vol. 48 Issue 38, s 27.

Taking the flak. By: Nield, Richard. MEED: Middle East Economic Digest, 9/17/2004, Vol. 48 Issue 38, s 38.

OBSAH

OBSAH

ÚVOD	17
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY – HISTORICKÉ POZADIE	21
1.1 Terorizmus	21
1.1.1 Definícia pojmu terorizmus.....	22
1.1.2 Motivácie teroristického konania	24
1.1.3 Typológia terorizmu	25
1.1.4 Náboženský terorizmus – špecifiká islamistického terorizmu.....	27
1.2 Boj proti terorizmu	28
1.2.1 Vojenský model.....	29
1.2.2 Kriminálny model	31
1.2.3 Problémy a priority súčasnej protiteroristickej spolupráce	31
1.3 Saudská Arábia	32
1.3.1 Historický vývoj Saudskej Arábie	33
1.3.2 Postavenie vo svete	34
1.3.3 Rola islamu a hrozba, ktorú predstavuje	35
2 MÄKKÝ PRÍSTUP V BOJI PROTI TERORIZMU	37
2.1 PRAC stratégia.....	39
2.1.1 Prevencia.....	40
2.1.2 Rehabilitácia	41
2.1.2.1 Fungovanie Poradenského programu	43
2.1.3 Zotavovacie programy	45
2.2 Iné opatrenia mäkkého prístupu	48
2.2.1 Programy prevencie v školách – reforma vzdelávania	48
2.2.2 „Sakinah“ kampaň.....	50
2.2.3 Konvencie národného dialógu.....	51
2.2.4 Dodržiavanie ľudských práv	52
2.2.5 Iné opatrenia	53
3 ÚSPEŠNOSŤ MÄKKÉHO PRÍSTUPU	56
3.1 Doterajšie úspechy	56
3.2 Model pre iné krajiny	57
3.3 Problémy protiteroristickej stratégie.....	58

3.4 Výzvy do budúcnosti	60
ZÁVER.....	62
SUMMARY	64
ZOZNAM LITERATÚRY A ZDROJOV	

ÚVOD

Výber témy

Saudská Arábia je jednou z najmenej demokratických a liberálnych krajín sveta, vďaka čomu čelí mnohým obvineniam napríklad zo strany početných organizácií na ochranu ľudských práv z ich porušovania. Po 11. septembri 2001 sa k tomu pridal aj štatút kolísy teroristickej aktivity, keďže 15 z 19 teroristov bolo saudských občanov. V očiach západu, a najmä Spojených štátov, ako hlavných spojencov Kráľovstva, sa krajina stala viac než obávanou hrozbou a nepriateľom. Tento zlý obraz Saudskej Arábie bolo načas napraviť. Saudská vláda zahájila sériu opatrení, aby očistila svoje meno v západnom svete, pričom však zabúdala na vlastnú domácu bezpečnosť. Zatiaľ čo boli zahájené rôzne protiteroristické aktivity, ako napríklad zatýkanie podozrivých zo spolupráce s teroristickými organizáciami, zabránenie financovania teroristov a opatrenia na kontrolu toku peňazí, vnútorná bezpečnosť stále viac ochabovala. To vyvrcholilo teroristickými útokmi z roku 2003 na niekoľko saudských miest, okrem iného aj na Rijád. To prinútilo saudskú vládu prijať prísnejšie opatrenia a sústrediť sa na otázku, čo podnietilo a ako sa dá odstrániť príčina extrémistického konania. Výsledkom bolo zavedenie „mäkkého“ prístupu v boji proti terorizmu. Ten spočíva v tzv. PRAC stratégii, ktorá v sebe zahŕňa tri prístupy: prevenciu, rehabilitáciu a starostlivosť po prepustení; ďalej v boji proti ilegálnemu financovaniu terorizmu, potlačovaní radikalizácie, reforme vzdelávania, budovaní organizácií na ochranu ľudských práv, posilnení medzinárodnej spolupráce v boji proti terorizmu, atď. Témou mojej práce je práve tento „mäkký“ prístup, ktorý je vo svete rôznych protiteroristických konceptov skôr výnimočný. Je teda v záujme bezpečnosti ľudstva zistiť, či aj takáto nekonvenčná taktika prináša úspechy a potlačuje hrozby terorizmu.

Bojovať proti islamistickému terorizmu v Saudskej Arábii však nie je jednoduchou úlohou, pretože ide o monštrum, ktoré Kráľovstvo pomohlo vytvoriť, opatrovať a chrániť v priebehu niekoľkých dekád.¹ Náboženská tradícia Saudskej Arábie, kedysi považovaná za stabilizačný ale radikálny trend v rámci islamu, bola obvinená z kŕmenia mladých ľudí diskurzom konfrontácie, nenávisti a násillia voči

---

¹ TAHERI, Amir: *Saudi Arabia: Between Terror and Reform*. American Foreign Policy Interests, Vol. 26, No. 6, 2004, s. 458.

ostatným.² Tento prehnaný dôraz na rolu náboženstva v spoločnosti a používanie islamu ako politickej ideológie na legitimizáciu režimu vytvára obrovský priestor, v ktorom sa vynára extrémizmus, a napokon aj terorizmus a stávajú sa prirodzeným atribútom saudskej spoločnosti.³ Preto je otázne, či práve „mäkký“ prístup v boji proti extrémizmu bude tým, čo pomôže eliminovať radikalizmus a zmení saudskú spoločnosť od základov, pričom odstráni ideologické podhubie pre terorizmus.

Výskumná otázka a hypotéza

Základnou výskumnou otázkou tejto bakalárskej práce je: *Aké sú hlavné výhody a nevýhody „mäkkého“ prístupu Saudskej Arábie v boji proti terorizmu?* Otázka je koncipovaná týmto spôsobom, pretože by bolo obtiažne skúmať efektivitu nejakého prístupu, pokiaľ si neurčíme kritéria efektivity. Táto výskumná otázka je doprevádzaná ďalšími čiastkovými podotázkami, ktoré by mohli pomôcť pri vytýčení pozitív a negatív tohto prístupu. Zaujímať ma teda bude aj príčina zavedenia tejto stratégie, aké sú jej vedľajšie efekty a aký dopad má na saudské obyvateľstvo a na postavenie Saudskej Arábie v zahraničí.

Je problematické odhadnúť, či je tento prístup výhodný alebo nie, keďže nie je možnosť porovnať ho s iným typom protiteroristického boja, ktorý by Kráľovstvo zaviedlo. Preto sa zameriam najmä na pomenovanie týchto výhod a nevýhod z medzinárodného aj domáceho hľadiska. Predpokladám, že z tohto uhla pohľadu bude „mäkký“ prístup výhodnou voľbou, avšak rozpory môžu nastať v kvalite rôznych výstupov. Mohol by byť vcelku účinný (možné zníženie počtu teroristických útokov a extrémistických tendencií) a mohol by napraviť zlý obraz Saudskej Arábie vo svete.

Metodológia práce

Vzhľadom k špecifickosti tejto témy, je nutné túto prácu poňať ako jedinečnú prípadovú štúdiu, pričom hlavný dôraz bude kladený na kvalitatívnu analýzu „mäkkého“ prístupu v boji proti terorizmu, ktorá by mala byť nápomocná pri vyvedení odpovedí na otázky týkajúce sa účinnosti a perspektívy tejto taktiky. Prostredníctvom tejto analýzy sa pokúsím poukázať na odlišnosti daného prístupu od iných typov

---

² AL-RASHEED, Madawi: *Saudi Arabia Post 9/11: History, Religion and Security*. Middle Eastern Studies, Vol. 43, No. 1, 2007, s. 153.

³ TAHERI, Amir: *Saudi Arabia: Between Terror and Reform*. American Foreign Policy Interests, Vol. 26, No. 6, 2004, s. 459.

protiteroristického boja. Za nezávislú premennú si zvolím samotnú „mäkkoť“, ktorá by mala pôsobiť na závislé premenné ako percento úspešnosti, či vzťah občan vs. štát.

Výber použitej literatúry

Téma Saudskej Arábie a jej boja proti terorizmu je v Českej Republike spracovaná veľmi okrajovo, dokonca si dovoľm tvrdiť, že skoro vôbec. Existujú však určité monografie a zborníky, v ktorých je analyzovaná Saudská Arábia ako taká, či politický islam, a tým pádom aj ideologické podhubie extrémistickej aktivity v Kráľovstve. Za všetko môžem spomenúť napríklad monografiu Ondřeje Beránka *Saúdská Arábie: Mezi tradicemi a moderností* a zborník editovaný Emilom Souleimanovom *Politický islám*. Hlavnými zdrojmi však sú zahraničné časopisy a zborníky a v nich publikované odborné analýzy protiteroristického boja a Saudskej Arábie.

Pramennú základňu tvoria dve štúdie, ktorými sú *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare* od Christophera Boucka, ktorý je výskumným expertom v Carnegie Endowment for International Peace, a štúdia publikovaná v *Middle East Policy Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach* od Abdullaha F. Ansaryho. Keďže je táto stratégia relatívne nová (počiatok v roku 2003), neexistuje akýsi ucelený zdroj, ktorý by pojednával o tejto problematike. Istou pomocou pri písaní práce budú aj oficiálne stránky saudskej vlády, resp. saudskej ambasády (www.saudiembassy.net), kde sa nachádzajú potrebné vyhlásenia vlády, čo sa týka opatrení prijatých v boji proti terorizmu.

Štruktúra práce

Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola predstavuje tri kľúčové aspekty, a to terorizmus, boj proti nemu a Saudskú Arábiu. Snaží sa definovať, resp. ponúknuť definície terorizmu, predstaviť jeho typy a vyskúmať jeho príčiny. Špeciálna pozornosť je venovaná aj náboženskému terorizmu zakorenenému v islamskej ideológii. Čo sa týka boja proti terorizmu, načrtnuté budú jeho hlavné modely a jeho problémy a priority do budúcnosti. Saudská Arábia bude predstavená ako krajina, v ktorej má hlavné slovo islam a s tým spojené jej postavenie v zahraničí.

Druhá kapitola tvorí gro práce, pretože skúma „mäkký“ prístup samotný, pričom dôraz je kladený na PRAC stratégiu. Spomenuté však budú aj iné protiteroristické opatrenia, napríklad reforma vzdelávania, dodržovanie ľudských práv, národný dialóg, opatrenia proti zneužívaniu internetu ako prostriedku rekrutovania a šírenia extrémistických myšlienok, atď.

Tretia kapitola predstavuje akési vyhodnotenie tejto stratégie. Tu už môžeme hovoriť o vyhodnotení výskumnej otázky a popísaní jednotlivých výhod a nevýhod, pozitív a negatív. Zameriam sa na doterajšie fungovanie a úspechy, na jej problémy a výzvy do budúcnosti.

1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY – HISTORICKÉ POZADIE

1.1 Terorizmus

Pojem terorizmus sa stal obávaným fenoménom súčasnosti, avšak existuje už odjakživa. Slovo terorizmus bolo prvýkrát popularizované počas francúzskej revolúcie. V kontraste k jeho súčasnému používaniu, mal v tom čase rozhodne pozitívne konotácie. Jednalo sa o systém *régime de la terreur* v rokoch 1793-94, ktorý bol nástrojom vlády ovládanej práve založeným revolučným štátom.⁴ Po teroristických útokoch vo Washingtone a New Yorku z 11. septembra 2001 sa niekoľkonásobne zvýšil záujem laickej a vedeckej verejnosti o fenomény svetového terorizmu a teroristických skupín, pričom najväčšia pozornosť bola venovaná práve islamistickému extrémizmu.

Terorizmus pochádza z latinského slovesa *terrere*, ktoré znamená „širiť strach, hrôzu“. Terorizmus si kladie za cieľ nie fyzické víťazstvo nad vojenským nepriateľom na konkrétnom území, ale psychologický nátlak a vydieranie – šírenie strachu, desu, neistoty a hystérie. Na rozdiel od guerillovej vojny nie je viazaný na krajinu, z ktorej by čerpal svoju životnú silu a potenciál úspechu. To prináša isté zmeny v organizačnej a technologickej rovine – jeho zámerom je zmocniť sa myslenia, nie priestoru.⁵ Ako už bolo spomenuté, cieľom terorizmu je predovšetkým šíriť strach, obavy a neistotu, a tým ovplyvňovať politický proces, jeho fungovanie a rozhodovanie. Útok má ovplyvniť spôsob uvažovania a správania. Úspešný útok posilňuje sebavedomie členov teroristickej skupiny, prináša pocit zadosťučinenia a zvyšuje domnelú prestíž teroristickej skupiny, ktorá za útokom stála. Preto sa často stáva, že k útoku sa niekedy hlási súčasne viacero teroristických skupín túžiacich po publicite a „uznaní“. Teroristi sa spoliehajú na často iracionálnu a vynútenú psychickú podporu cudzieho obyvateľstva. K maximalizácii psychologických účinkov terorizmu je veľmi dôležité vyvolať pocit nebezpečenstva nie len u vybraných členov či skupín spoločnosti, ale predovšetkým v celej nepriateľskej spoločnosti. Živnou pôdou terorizmu je preto verejná mienka a správy, a práve tu hrajú hlavnú úlohu média.

---

⁴ HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 3.

⁵ HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 49.

Terorizmus je všeobecne považovaný za zbraň „tých slabých“, či už sú to minoritné skupiny, osloboditeľské hnutia alebo revolucionárske organizácie. Avšak zdá sa, že čím „slabší“ sú títo jedinci, tým veľkolepejšie ciele sledujú. Tieto ciele sa široko odlišujú, od veľkolepých programov ako totálne pretvorenie spoločnosti pozdĺž fundamentalisticky náboženských alebo doktrinársky ideologických línií, ba dokonca naplnenie akýchsi božsky motivovaných chiliastických požiadaviek, až ku viac zreteľným cieľom ako znovunastolenie národnej vlasti alebo zjednotenie rozdeleného národa. Napriek týmto rozdielom, všetky teroristické skupiny majú jednu črtu spoločnú: nepáchajú akcie náhodne alebo nezmyselne bez uváženia.⁶

1.1.1 Definícia pojmu terorizmus

Význam a používanie slova terorizmus sa neustále mení, prispôsobuje a ani v súčasnosti neexistuje jednotná definícia tohto pojmu. Rôzni akademici, analytici, či medzinárodné a štátne inštitúcie ponúkajú viac než stovku rôznych definícií, no ani jedna z nich sa nestala akýmsi univerzálnym vymedzením pojmu terorizmus. Ako uvádza Roland Dannreuther: „bezpečnostný analytik sa pri definovaní pojmu terorizmus ocitá v mínovom poli“.⁷ Akúsi všeobecnú definíciu ponúka napríklad americká FBI (Federal Bureau of Investigation), ktorá definuje terorizmus ako nezákonné použitie sily alebo násillia proti osobám alebo majetku používané pre účely zastrašenia alebo donútenia vlády, civilného obyvateľstva alebo ich ktoréhokoľvek segmentu, pri sledovaní politického alebo sociologického cieľa.⁸ Podľa Ministerstva zahraničných vecí Spojených štátov je terorizmus dopredu premyslené, politicky motivované násillie páchané proti nekombatantom subnacionálnou skupinou alebo tajnými agentmi, zvyčajne so zámerom ovplyvniť publikum.⁹

Jedným z najuznávanejších autorov zaoberajúcich sa terorizmom je Bruce Hoffman, ktorý ponúka svoju definíciu terorizmu. Pokúša sa definovať terorizmus ako úmyselné vytváranie a využívanie strachu prostredníctvom násillia alebo hrozbou násillím pri sledovaní politickej zmeny.¹⁰ Hoffman charakterizuje terorizmus ako

---

⁶ HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 173.

⁷ DANNREUTHER, Roland: *International Security: The Contemporary Agenda*. Cambridge 2007, s. 167.

⁸ Dostupné z Counterterrorism Threat Assessment and Warning Unit, *Terrorism in the United States 2000/2001* (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, FBI Publication #0308, 2002), s.3.

⁹ In Section 2656f(d) of Title 22 of the United States Code

¹⁰ HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 40.

nevyhnutne politický v cieľoch a motívoch, násilný alebo hroziaci násilím, majúci ďalekosiahle psychologické následky aj mimo bezprostrednú obeť či cieľ, páchaný subnacionálnou skupinou alebo neštátnou entitou a vykonávaný buď organizáciou s identifikovateľnou sieťou veliteľských alebo konšpiračných buniek (ktorých členovia nenosia žiadne uniformy alebo identifikačné znamenia) alebo jedincami či malou skupinou jednotlivcov, ktorí sú priamo ovplyvnení, motivovaní alebo inšpirovaní náboženskými cieľmi alebo príkladom nejakého teroristického hnutia alebo jeho členov.¹¹ Na tejto definícii potom stavia napríklad Daniel Byman, ktorý však pridáva aj šiestu charakteristiku a to útok, ktorý je úmyselne mierený na nekombatantov.¹²

Stephen Nathanson ponúka taktiež akýsi zoznam vlastností, ktoré charakterizujú teroristický čin. Pomocou takto vytvorenej definície ujasňuje, že to, čo odlišuje terorizmus od legitímnych foriem násillia sú skôr prostriedky, ktoré teroristi používajú, než ciele, o ktoré sa pokúšajú. Podľa Nathansona majú teda teroristické akty štyri vlastnosti, ktoré ich popisujú ako akty hrubého násillia, páchané za účelom pokročenia politického cieľa, všeobecne sa zameriavajúce na obmedzené množstvo ľudí za účelom ovplyvnenia širšieho publika obyčajných ľudí a/alebo verejnosti s rozhodujúcimi právomocami a zámerne zabíjajúce a ubližujúce nevinným ľuďom.¹³ Nathanson tiež podotýka, že podľa jeho definície, musí byť cieľ teroristických aktov v nejakom zmysle politický, avšak povaha tohto cieľa ostáva otvorená. Definícia zdôrazňuje, že terorizmus je v podstate prostriedkom alebo taktikou pre dosiahnutie politických cieľov.¹⁴ Barry B. Hughes vidí ako kľúčový prvok pri definovaní terorizmu násillie, ktoré je páchané najmä proti ľuďom. Nevyhnutná je taktiež publicita. Terorizmus sa podľa neho stal akýmsi druhom divadla, v ktorom je potreba mediálnej pozornosti a globálneho záujmu obrovská. Pokiaľ sa médiá či verejnosť pomaly stávajú nepozornými alebo strácajú záujem, stupeň násillia musí eskalovať. Nepredvídateľnosť je dôležitá, rovnako ako istá symbolika cieľov násillia.¹⁵

---

¹¹ HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 40.

¹² BYMAN, Daniel: *Deadly Connections: States That Sponsor Terrorism*. Cambridge 2005, s. 8.

¹³ NATHANSON, Stephen: *Terrorism and The Ethics of War in Intervention, Terrorism, and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Springer 2007, s. 172.

¹⁴ NATHANSON, Stephen: *Terrorism and The Ethics of War in Intervention, Terrorism, and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Springer 2007, s. 173.

¹⁵ HUGHES, Barry B.: *Continuity and Change in World Politics: The Clash of Perspectives*. Prentice Hall 1994, s. 249.

Je pravdou, že publicita je v súčasnom chápaní pojmu terorizmus kľúčová. Bez pozornosti médií, by teroristický útok mal len minimálny význam. Média dokážu vzbudiť v ľuďoch pocit súcitu s obeťami a prinútiť ich zamyslieť sa nad tým, čo za útokom stálo. Ďalšou kľúčovou charakteristikou je aj to, že primárne obeť násillia, nie sú pre teroristov podstatné, dôležité sú sekundárne obeť, v ktorých má útok vzbudiť pocit strachu a prinútiť ich privoliť k akejsi zmene, väčšinou politickej. Každá ponúknutá definícia teroristického aktu charakterizuje niektoré jeho vlastnosti, no obávam sa, že pokiaľ nie je špecifikované, o aký teroristický čin sa jedná (či už ide o akt náboženského terorizmu alebo etno-separatistické snahy), nie je ani možné podať jednu ucelenú a všeobsahujúcu definíciu.

1.1.2 Motivácie teroristického konania

Otázkou však naďalej zostáva, prečo sa niektorí jedinci utiekajú k extrémizmu, a čo ich motivuje pridať sa k teroristickým organizáciám. Všeobecne sa dá hovoriť o rôznych socio-ekonomických, kultúrnych, náboženských či psychologických dôvodoch. Taktiež je predmetom rôznych výskumov aj to, čím je teroristická aktivita spôsobená. Či je výsledkom chudoby, pocitu, že nie je čo stratiť, ignorácie alebo nedostatku vzdelania, poprípade či ide väčšinou o záležitosť vysokoškolsky vzdelaných jedincov. Nasra Hussan absolvovala rozhovory s takmer 250 teroristami a ich spoločníkmi, vrátane tých, čo zlyhali pri samovražedných útokoch, rodín zosnulých teroristov a tých, čo trénovali a pripravovali bombových útočníkov na ich misie. Prehlásila, že žiaden z nich nebol nevzdelaný, zúfalo chudobný, prostoduchý alebo deprimovaný. Mnoho z nich bolo zo stredných vrstiev a kým sa stali utečencami, mali platené zamestnanie.¹⁶ Prezident George W. Bush na *U.N. Financing for Development Conference in Monterey, Mexico* prehlásil, že „bojujeme s chudobou, pretože nádej je odpoveďou na teror .... Našou výzvou bude boj s chudobou, beznádejou a nedostatkom vzdelania a zlyhanými vládami, ktoré príliš často poskytujú podmienky, ktoré môžu teroristi uchopiť.“¹⁷ Ďalšími motiváciami teroristického jednania môžu byť náboženské dôvody. Zlo je často definované ako

---

¹⁶ HASSAN, Nasra: *An Arsenal of Believers*, The New Yorker. 19. November 2001, s. 36-41.

¹⁷ U.N. Financing for Development Conferences in Monterey, Mexico (22. March 2002)

<http://www.unmillenniumproject.org/documents/aconf198-11.pdf>

zhubný narcisizmus z teologického hľadiska, a náboženstvo ľahko slúži ako morálna zásterka pre egocentrických teroristov.¹⁸

Tore Bjørgo ponúka štyri kategórie motivácií teroristického konania. Delí ich na štrukturálne príčiny (demografická nerovnosť, globalizácia, rapídna modernizácia, triedna štruktúra, atď.), urýchľujúce (zjednodušujúce) príčiny (vývoj moderných médií, dopravy, zbraní, technológií, slabá štátna ochrana teritória), motivačné a spúšťacie príčiny.¹⁹ Edward Newman delí príčiny teroristického konania na zhovievavé štrukturálne faktory a priame základné krivdy. Štrukturálne faktory vytvárajú umožňujúce prostredie, ktoré samo nemá vypovedaciu hodnotu, ale v spojení s inými faktormi ju mať môže. Základné krivdy sú viac než len štrukturálne, reprezentujú konkrétne politické problémy.²⁰ Medzi štrukturálne faktory Newman zaraďuje sociálne podmienky, demografické faktory a urbanizáciu, kdežto priame príčiny vidí vo vylúčení zo spoločnosti a sociálnej nerovnosti, zabavení majetku, zneužívaní ľudských práv a ponižovaní a strate hodnôt.²¹ Komplikáciou však je, že tieto príčiny – fenomény ako chudoba, sociálna nerovnosť, vyvlastnenie, neuznávanie ľudských práv – nemajú nevyhnutne za následok teroristickú aktivitu. Drvivá väčšina z miliónov ľudí, ktorí pociťujú tieto krivdy, sa nestávajú teroristami, rovnako ako vo väčšine spoločností, v ktorých tieto fenomény existujú, sa terorizmus nevyskytuje. Znamená to, že ani tieto prapríčiny neformujú uspokojivé alebo efektívne vysvetlenie pre výskyt terorizmu.²²

1.1.3 Typológia terorizmu

Terorizmus je v najširšom súčasnom používaní fundamentálne a neodmysliteľne politický. Je taktiež nevyhnutne o moci: snaha o moc, nadobúdanie moci a použitie moci pre dosiahnutie politickej zmeny. Terorizmus je teda násillie, poprípade hrozbou násillím, ktorá je mierená a používaná v službe politickému

---

¹⁸ STITT, Grant B.: *The Understanding of Evil: A Joint Quest for Criminology and Theology*. Dallas, TX: Adios Press 2003, s. 203-18.

¹⁹ BJØRGO, Tore: *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*. London 2005, s. 3-4.

²⁰ NEWMAN, Edward: *Exploring the „Root Causes“ of Terrorism*. Studies in Conflict & Terrorism Vol. 29, 2006, s. 751.

²¹ NEWMAN, Edward: *Exploring the „Root Causes“ of Terrorism*. Studies in Conflict & Terrorism Vol. 29, 2006, s. 752-753.

²² NEWMAN, Edward: *Exploring the „Root Causes“ of Terrorism*. Studies in Conflict & Terrorism Vol. 29, 2006, s. 756.

cieľu.²³ Na rozdiel od konvenčnej či nukleárnej vojny, ktorých cieľ je taktiež politický, je účel terorizmu výlučne psychologický. Je mierený na tých, ktorí sa prizerajú a nie na tých, ktorí sa stanú obeťami. Je takmer jedinou cestou, aby sa malá skupina či dokonca individuum stalo medzinárodne významným aktérom.²⁴ Terorizmus nie je synonymom guerilly alebo iným typom vojny a nie je vyhradený výlučne pre tých, ktorí sa snažia zvrhnúť vládu.²⁵

Môžeme si teda všimnúť, že medzi jednotlivými typmi násilia sa dá rozlišovať. Taktiež je možné rozlíšiť aj jednotlivé druhy teroristického jednanja, pričom základnou požiadavkou je určenie si kritérií pre toto delenie. Napríklad Felix Gross, vedúci výskumník revolučného terorizmu 19. a 20. storočia, ho rozdeľuje na základe formy teroristického činu a cieľov, proti ktorým je mierený. Rozlišuje masový teror, dynastickú vraždu, náhodný teror, zameraný náhodný teror a taktický teror.²⁶ Shawn Kaplan v prvej podsekcii svojej typológie skúma, či teroristi vlastne rozlišujú medzi legitímnymi a nelegitímnymi cieľmi. Podľa toho potom rozlišuje terorizmus diskriminačný a nediskriminačný, pričom každý vetví do smrtiaceho a nesmrtiaceho, a tieto ešte rozdeľuje na štátne a neštátne, domáce a medzinárodné.²⁷ William E. Dyson rozlišuje domáci a medzinárodný terorizmus, avšak neskôr priznáva, že s týmito dvoma kategóriami môžu byť problémy, pretože niektoré typy terorizmov môžu presahovať z jednej do druhej kategórie. Preto ponúka ďalšie typy ako ľavicový, pravicový, single-issue (so špeciálnym záujmom), náboženský, nacionálny či etnický, založený na rase či nenávisťný terorizmus.²⁸ Sociológ Irving Goldaber ponúka typológiu na základe toho, kto berie rukojemníkov. Podľa charakterových vlastností a povahy týchto jednotlivcov, potom delí terorizmus na psychologický, kriminálny a politický.²⁹ Zrejme najpoužívanjšie rozdelenie sa nachádza aj na stránke Ministerstva vnútra ČR, ktoré spočíva v rozdelení terorizmu do troch kategórií: kriminálny, patologický a politický, resp. ideologický, pričom ten sa ešte delí na ultraľavicový, ultrapravicový, etnický, náboženský, environmentálny, vigilantistický

---

²³ HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 2-3.

²⁴ ZIEGLER, David W.: *War, Peace, and International Politics*. Boston 1987, s. 411.

²⁵ WHITTAKER, David J.: *The Terrorism Reader*. London 2007, s. 266.

²⁶ GROSS, Felix: *Political Violence and Terror in Nineteenth and Twentieth-Century Russia and Eastern Europe* Cambridge University Press 1990, s. 8.

²⁷ KAPLAN, Shawn: *A Typology of Terrorism*. Review Journal of Political Philosophy, Vol. 6, No. 1, 2008, s. 1-38.

²⁸ DYSON, William E.: *Terrorism: An Investigator's Handbook*. Anderson Pub Co 2001, s. 20-31.

²⁹ SCHMID, Alex P., JONGMAN, Albert J.: *Political Terrorism*. Transaction Pub 2005, s. 54.

(ide mu o „právo a poriadok“, ktorý štát nedokáže zaistiť) a single-issue.³⁰ Ako vidíme, rozdelení teroristických činov je nespočetne veľa, a rovnako ako pri definovaní terorizmu či jeho príčin, neexistuje ani tu jednotná typológia.

1.1.4 Náboženský terorizmus – špecifiká islamistického terorizmu

V súčasnosti je vo svete veľmi diskutovaný terorizmus náboženský. Väčšina hlavných náboženstiev, obzvlášť kresťanstvo, islam, judaizmus a hinduizmus, majú extrémistických prívržencov, z ktorých niektorí sú zapojení do teroristického násillia. Náboženský extrémizmus je aj ústredným atribútom tzv. nového terorizmu. Stal sa spojujúcou ideológiou pre mnohých extrémistov, sčasti preto, lebo poskytuje nekomplikovaný účel a jasný pohľad na svet.³¹ Pre náboženských teroristov je násillie prvým a posvätným aktom alebo božou povinnosťou vykonanou ako priama odpoveď na nejakú teologickú požiadavku alebo príkaz. Títo teroristi nevidia seba samých ako súčasť systému, ktorý je hodný zachovania sa, ale ako outsiderov hľadajúcich fundamentálne zmeny v existujúcom poriadku.³² Zástancovia náboženského terorizmu postrádajú presne vymedzené ciele, vedú ich apokalyptické vízie konca sveta a Božieho súdu či snahy ho urýchliť a očistiť ľudstvo od smrteľných hriechov. Terorizmus v mene viery sa stal predominantným modelom pre politické násillie v modernom svete.³³

Tieto charakteristiky náboženského terorizmu sú viac-menej spoločné pre všetky viery, avšak veľmi často sú spojované práve s islamistickými teroristickými skupinami, či už inšpirovanými Iránom, alebo Al-Qaidou a jej spoločníkmi.³⁴ Koncept globálneho jihu, ktorým napríklad Al-Qaida zastrešuje svoju činnosť, vychádza z revolučných jhidistických doktrín a hlási sa k sunnitskej tradícii. Názory na jihad sa rôznia. Jedny ho považujú za šiesty záväzný pilier viery, za boj a vojnu proti tým, ktorí stoja a bojujú proti islamu. Druhý prúd tvoria moslimovia, ktorí označujú za jihad akékoľvek duchovné a psychické úsilie v prospech náboženskej obce, rodiny či

---

³⁰ Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorizmu.aspx> (MV ČR)

³¹ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 182.

³² HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*. New York 2006, s. 88-89.

³³ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 183

³⁴ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 89.

trebárs samotného individua.³⁵ Angela Gendronová tvrdí, že vznik Saudskej Arábie bol vlastne výsledkom úspešného jihadistického hnutia zahájeného zakladateľom Kráľovstva bin Saudom medzi rokmi 1906 až 1926.³⁶ Ústrednými princípmi saudskej ideológie wahhabizmu sú absolútny monoteizmus (tawhid), potreba islamu bojovať proti neislamskej ignorácii (jahiliyya) a koncept sveta ako rozdeleného do dvoch zápasiacich sfér – dar ul-Islam (božsky dokonalý a počestný príbytok veriacich) a dar ul-Harb (oblasť neveriacich charakterizovaná skazenými vládami a degenerovanými hodnotami). Militantný jihad v časoch proroka Mohammeda bol štátnym nástrojom pre transformáciu dar ul-Harb na dar ul-Islam. S tými, ktorí odolávali šíreniu islamu, sa musel viesť boj až do smrti, kým sa podrobili alebo boli zabití. Na rozdiel od mnohých moderných interpretácií islamu, wahhabizmus podporuje myšlienku individuálneho jihu ako povinnosti všetkých moslimov na ochranu islamu a ako prostriedok na vykonanie konca štátu jahiliyye. Toto presvedčenie zdieľa väčšina jihadistov.³⁷

V poslednej dobe sa či už štáty alebo ich obyvatelia obávajú islamu ako náboženskej doktríny a moslimov ako takých. Väčšinou platí, že každý, kto sa hlási k tejto viere (či už je to imigrant alebo stály občan), je, poprípade v blízkom časovom horizonte bude, pre spoločnosť nebezpečným. Vzostup islamského fundamentalizmu a etnických konfliktov v období po studenej vojne povzbudil postupné rozširovanie tohto stereotypného spojenia, od spájania imigrantov s jednoduchými zločinmi až po ich identifikáciu ako fundamentálneho zdroja politickej nestability.³⁸ Islamofóbia sa stala takmer najstálejším – a snáď prvým skutočne globálnym – sociálnym stereotypom súčasnosti.

1.2 Boj proti terorizmu

V súčasnej dobe existuje akýsi konsenzus medzi politikmi, že majú k dispozícii niekoľko základných protiteroristických volieb a parametrov. Tie sú klasifikované ako

---

³⁵ REINARES, Fernando: *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot 2000, s. 187.

³⁶ GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 487.

³⁷ GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 489.

³⁸ REINARES, Fernando: *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot 2000, s. 187.

štyri skupiny odpovedí na terorizmus, konkrétne použitie sily, iné než vojenské operácie – represívne možnosti a zmierlivé možnosti, a aplikovanie vlády práva, čiže legalistické odpovede.³⁹ Rozhodovací proces pre vyberanie týchto protiteroristických možností je založený na troch kľúčových faktoroch, ktorými sú vlastnosti teroristického hnutia, povaha celkového teroristického prostredia a politické ciele „protiteroristického“ aktéra.⁴⁰ Z iného uhla pohľadu sa dá povedať, že sa v súčasnosti dajú rozlíšiť dva základné modely prístupu k terorizmu. Prvým je boj proti terorizmu ako taký, ktorý by sa mohol dať nazvať aj ako kriminálny model. Tento model považuje terorizmus za vyššiu formu organizovaného zločinu, ktorú nemôžeme nikdy úplne eliminovať, ale je možné ju potlačiť do takej miery, aby pre svet nepredstavovala životnú hrozbu. Druhým modelom je vojna proti terorizmu, tzv. vojnový model, ktorý sa zrodil v USA po 11. septembri 2001 v administratíve prezidenta George W. Busha. Ten zastáva názor, že proti terorizmu je potrebné viesť vojnu všetkými možnými prostriedkami, teda aj tými vojenskými. Modelov prístupu k terorizmu je však viac, každý štát, každá organizácia, sa snažia bojovať proti terorizmu istou špecifickou cestou, pričom využívajú všetky dostupné prostriedky. V mojej práci sa budem, napríklad, zaoberať modelom „mäkkého“ prístupu, ktorý zastáva Saudská Arábia.

1.2.1 Vojenský model

Táto nekompromisná stratégia dovoľuje kompetentným politikom použiť vojenskú silu proti teroristom a ich podporovateľom. Ciele nasadenia militantných a paramilitantných jednotiek sa môžu líšiť, od symbolických trestných útokov po systematické zničenie teroristického personálu a infraštruktúry. Príkladom môže byť potlačujúce vojenské ťaženie alebo úkrytové operácie (donucovacie).⁴¹ Bushova administratíva napríklad deklarovala, že teroristické entity zničí s globálnym dosahom a bude sa usilovať o získanie a použitie zbraní hromadného ničenia.⁴² Práve pre

---

³⁹ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 477.

⁴⁰ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 520.

⁴¹ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 477.

⁴² ZIMMERMANN, Doron, WENGER, Andreas: *How States Fight Terrorism: Policy Dynamics in the West*. Lynne Rienner Publishers 2006, s. 10.

vládu Spojených štátov útoky z 11. septembra totiž ohlásili začiatok svetovej vojny proti terorizmu. Pre primárnych oponentov Ameriky, ilegálnu sieť Al-Qaidy, vojna proti jej vzdialenému nepriateľovi začala však už oveľa skôr, ako je dokázané skoršími údermi proti World Trade Centre (1993), ambasád USA v Keni a v Tanzánii (1998) a USS Cole (2001).⁴³ Táto svetová vojna proti terorizmu ako metafora na opísanie stratégie je problematickým termínom, ako tvrdí William Rosenau, pretože vojnu nemožno viesť proti tomu, čo je koniec koncov technikou ozbrojeného konfliktu. Rosenau taktiež podotýka, že vojna proti terorizmu nie je neobmedzená, ako naznačujú Bushovi kritici: „Je to v prvom rade Al-Qaida, v súčasnosti charakterizovaná administratívou ako svetové jihadistické povstanie, ktorá predstavuje najväznejšiu teroristickú hrozbu pre Spojené štáty.“⁴⁴

Alistair Macleod tvrdí, že jediným možným spôsobom prevencie terorizmu sú práve preventívne vojenské akcie. Aké sú stratégie, ktoré potrebujú byť prinajmenšom posudzované v súvislosti s otázkou ako predchádzať terorizmu, závisia na tom, aké sú najlepšie vysvetlenia pre 1) vznik terorizmu a 2) pre úspešnú realizáciu teroristických kampaní.⁴⁵ Snaha bojovať proti terorizmu by sa zrútila do prijatia vojenskej stratégie pre prevenciu terorizmu – stratégie, ktorá zahŕňa spustenie preventívnych vojenských úderov proti terorizmu – iba ak by sa ukázalo, že uchýlenie sa k vojenským akciám proti teroristom a ich podporovateľom je buď jediným alebo najefektívnejším spôsobom prevencie terorizmu vo všetkých situáciách, v ktorých sa treba vysporiadať s hrozbou terorizmu. Nevojenské stratégie môžu byť viac preferované, pretože menej škodia neteroristickým členom cieľových spoločností. Obzvlášť presvedčivou sa stala koncentrácia na nevojenské stratégie, keď konvenčné vojenské reakcie boli považované nie len ako príliš neefektívne alebo príliš nákladné, ale aj ako morálne problematické.⁴⁶

---

⁴³ WILLIAMS, Paul D.: *Security Studies, 9/11 And The Long War in Security And The War On Terror*. London 2008, s. 11.

⁴⁴ ZIMMERMANN, Doron, WENGER, Andreas: *How States Fight Terrorism: Policy Dynamics in the West*. Lynne Rienner Publishers 2006, s. 9.

⁴⁵ MACLEOD, Alistair M.: *The War Against Terrorism And The „War“ Against Terrorism in Intervention, Terrorism, and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Dordrecht 2007, s. 189..

⁴⁶ MACLEOD, Alistair M.: *The War Against Terrorism And The „War“ Against Terrorism in Intervention, Terrorism, and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Dordrecht 2007, s. 190.

1.2.2 Kriminálny model

Do tohto modelu môžeme zahrnúť práve nevojenké represívne operácie ako úkrytové operácie (tzv. kybervojnu, infiltráciu a dezinformáciu), špionáž, ktorá sa vzťahuje na zbieranie dát, ktoré potom slúžia na vytváranie databáz o teroristických hnutiach a pomáhajú predpovedať ich správanie, zvýšenú bezpečnosť a ekonomické sankcie, ktoré sú mierené proti štátom, ktoré sponzorujú terorizmus. Ďalej môžeme hovoriť o zmierlivých operáciách ako diplomatické riešenia, sociálne reformy, ktorých cieľom je vyriešiť základné problémy, ktoré zapríčinili vývoj teroristického prostredia a ústupkové možnosti; a konečne o legalistických možnostiach, ktoré propagujú vládu práva a regulérne legálne riadenia.⁴⁷ Ide najmä o presadzovanie použitia práva, prijímanie nových právnych štruktúr a zákonov, ktoré vymedzujú legalitu, poprípade ilegalitu, konkrétnych činov. Dôležité je aj zosilnenie a dodržiavanie medzinárodných právnych zmlúv zo strany zúčastnených štátov. Cieľom tejto protiteroristickej stratégie by malo teda byť zavedenie a posilnenie práv a noriem, ktoré by hodnotili terorizmus ako nelegitímnu medzinárodnú normu akou je otroctvo, apartheid či imperializmus.⁴⁸

1.2.3 Problémy a priority súčasnej protiteroristickej spolupráce

Súčasnú bezpečnostnú prostredie je charakteristické nárastom prejavov medzinárodného terorizmu. Reakcie jednotlivých štátov pri jeho potlačovaní predstavujú jednu z priorít bezpečnostných politík a obecného vnímania miery ohrozenia. Terorizmus, obzvlášť ten medzinárodný, nie je homogénnou kriminálnou hrozbou, pri ktorej majú vlády stále spoločný záujem ho potlačiť. Tento nedostatok spoločného záujmu a rozhladu je produktom rozličných faktorov a zvyčajne niekoľkých faktorov v rovnakom čase: rozdielna koloniálna minulosť, regionálne problémy, boje za autonómiu, neschopnosť štátov zaručiť vnútornú bezpečnosť, extrémne sociálne napätie, kultúrne a lingvistické rozdiely a štiepne línie. Nedostatok spoločného prístupu taktiež reflektuje a posilňuje rozličné nevyriešené napätia

---

⁴⁷ MARTIN, Gus: *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.; 2nd edition 2006, s. 477-479.

⁴⁸ DANNREUTHER, Roland: *International Security: The Contemporary Agenda*. Cambridge 2007, s. 169.

v definovaní pojmu terorizmus.⁴⁹ Zlepšenie spolupráce v boji proti terorizmu sa ukázalo ako vysoká priorita medzinárodnej agendy v posledných desaťročiach.⁵⁰

Problémom je taktiež dohodnutie sa na presnej definícii terorizmu, čo prináša zmätok do tejto medzinárodnej spolupráce. Významnú rolu v boji proti medzinárodnému terorizmu zohrávajú práve medzinárodné organizácie. Ak zväžeme zameranie a rozsah rôznych stratégií a politík boja proti terorizmu, či už ide o OSN, Spojené štáty, EU, Veľkú Britániu alebo iné krajiny, je tu zvýšený dôraz na prevenciu radikalizácie v terorizme. V súčasnosti sa deradikalizácia stala novým módnym slovom na konferenciách a vo vládnych dokumentoch. Avšak až doteraz bola venovaná len veľmi malá pozornosť myšlienke odpútať teroristov od terorizmu ako takého, možno s výnimkou tradičného použitia fyzickej sily či väzenia.⁵¹ Napriek tomu, niektoré krajiny s priamymi skúsenosťami s terorizmom začali uvažovať a konať v rámci boja proti terorizmu novým a inovatívnym spôsobom. Tieto krajiny, ktoré majú spoločné rastúci počet väzňov držaných za teroristické útoky, si uvedomili, že tieto problémy nemôžu vyriešiť silou ani samotným zadržovaním osôb. Taktiež si uvedomili, že spoliehanie sa len na represívne prostriedky môže vlastne spôsobiť viac problémov. Pochopili, že je tu potreba preskúmať metódy zamerané na resocializáciu a reintegráciu bývalých teroristov späť do spoločnosti. Toto odpútanie sa od terorizmu, či už individuálne alebo kolektívne, nie je sťažejším bodom protiteroristickej politiky, ide opäť len o jeden z jej elementov, ktoré však vo svojej politike uplatnila práve aj Saudská Arábia.

1.3 Saudská Arábia

Saudská Arábia je absolutistická a teokratická monarchia, v ktorej má hlavné slovo hierarchicky usporiadaná dynastia Saudov a s ňou spojené moslimské duchovenstvo, predovšetkým potomkovia zakladateľa štátnej náboženskej ideológie Abd al-Wahhaba. Jej identita je úzko zviazaná s faktom, že na jej území sa nachádzajú dve najposvätné miesta islamu, Mekka a Medina. To umožňuje

---

⁴⁹ REINARES, Fernando: *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot 2000, s. 240.

⁵⁰ REINARES, Fernando: *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot 2000, s. 227.

⁵¹ BJORGO, T. and HORGAN, J.: *Leaving Terrorism Behind*. Dostupné z http://www.allacademic.com/meta/p311870_index.html

Kráľovstvu vplývať na kultúru a myslenie moslimského sveta. Zároveň je Kráľovstvo najteokratickejšou krajinou Blízkeho východu. Ústavou je Korán, zdrojom práva šaría a občanom sa nesmie stať žiadny nemoslim. Pri definovaní vzťahu medzi vládcom a občanmi, systém zdôrazňuje dôležitosť rodiny ako jadra saudskej spoločnosti, ktorá hrá ústrednú rolu pri učení jej členov dodržiavať hodnoty islamu.⁵² Nie sú tu žiadne politické strany alebo národné voľby a všetko je podriadené konsenzom medzi saudskou kráľovskou rodinou a duchovnými vodcami (ulema).

1.3.1 Historický vývoj Saudskej Arábie

Začiatkom 18. storočia moslimský vzdelanec a reformátor Shaikh Muhammad bin Abdul Wahhab začal hlásať návrat k pôvodnému islamu. Spočiatku bol prenasledovaný lokálnymi náboženskými vzdelancami a vodcami, ktorí videli jeho učenie ako hrozbu pre ich moc. Hľadal teda ochranu v meste Diriyah, ktoré ovládal Muhammad bin Saud. Títo dvaja stoja za zrodom Prvého Saudského štátu, založeného bin Saudom a prosperujúceho pod duchovným vedením bin Abdula Wahhaba. Do roku 1824 rodina Al-Saudovcov získala politickú kontrolu nad strednou Arábiou. Saudský vládca Turki bin Abdullah Al-Saud premiestnil hlavné mesto do Rijádu (predtým Diriyah) a založil Druhý Saudský štát. Ten pod vládou Turkiho a jeho syna Faisala prosperoval, no v roku 1865 Osmanská ríša podnikla vojenské ťaženie, aby rozšírila svoje blízkovýchodné impérium na Arabský polostrov. S pomocou Osmanov sa podarilo rodine Al-Rashidov Saudský štát zvrhnúť. Abdulrahman bin Faisal Al-Saud a jeho rodina hľadali útočiská najprv u beduínov a neskôr v Kuvajte, kde ostali do roku 1902, kedy jeho syn Abdulaziz, doprevádzaný len 40 nasledovníkmi, dobyl Rijád od Al-Rashidovcov. To bol začiatok formovania moderného Saudského štátu. Od roku 1932 sa krajina už nazýva Kráľovstvom Saudskej Arábie. Tento legendárny kráľ doviedol Saudskú Arábiu na cestu modernizácie. Po ňom sa pri moci vystriedalo už niekoľko kráľov (králi Saud, Faisal, Khalid, Fahd) a v súčasnosti vládne Saudskej Arábii kráľ Abdullah a to od roku 2005.⁵³

---

⁵² Stručný prehľad dostupný z <http://www.saudiembassy.net/about/country-information/government/>

⁵³ Stručný prehľad dostupný z <http://www.saudiembassy.net/about/country-information/history/>

1.3.2 Postavenie vo svete

Saudská Arábia má výsostné postavenie v globálnom ropnom systéme. To prináša obrovské množstvá peňazí ako pre vládnucu rodinu, tak aj pre mnohých Saudov z podnikateľských vrstiev. Tieto obrovské finančné toky nachádzajú prostredníctvom islamských charitatívnych organizácií cestu priamo k teroristickým hnutiam, od Hamásu až po Al-Qaidu. Javí sa ako veľmi pravdepodobné, že zmienené finančné transakcie prebiehajú v lepšom prípade za tichého súhlasu, v horšom priamo pod kontrolou saudského režimu. Americkí úradníci tvrdia, že Saudská Arábia mnoho rokov umožňovala tok peňazí do rúk teroristických organizácií. Prípady boli rôzne, od Kašmíru a Čečensko po Bosnu, Afganistan a samozrejme Palestínu. Mnoho z týchto peňazí tečie cez charity a iné nevládne organizácie, ktoré zaberajú širokú škálu aktivít.⁵⁴ Avšak je zavádzajúce charakterizovať Saudskú Arábiu len prostredníctvom islamu, ropy a veľkého množstva peňazí z nej plynúcich, ktoré občas slúžia ako prostriedky pre financovanie terorizmu. Saudská realita je určená komplexnejšími faktormi zahrňujúcimi širokú škálu kultúrnych, regionálnych, ekonomických a náboženských zložiek. Nedá sa však poprieť, že má jeden z najrepresívnejších režimov na svete. Takisto je spochybňovaná dôveryhodnosť náboženských základov Kráľovstva, čo podporili najmä členovia vláducej rodiny a ich výstrelky. Práve to sa stáva živnou pôdou pre spochybňovanie legitimacy Kráľovstva rôznymi radikálnymi hnutiami. Práve tieto hnutia predstavujú pre stabilitu zeme najväčšiu hrozbu.

Saudská Arábia však nie je od sveta izolovaná, na západe má ochrancu a spojenca v podobe Spojených štátov, ktoré ho bránia pred otvorenou kritikou napr. porušovania ľudských práv. Na západe totiž prevláda obraz Saudskej Arábie ako domova 15 z 19 únoscov z 11. septembra, terorizmu a krajiny, ktorej despoticky vládne skorumpovaná kráľovská rodina. Saudská Arábia dlho závisela na USA z hľadiska bezpečnosti a tieto dve vlády sú si veľmi blízke. Zakladateľ moderného Saudského kráľovstva kráľ Abdulaziz však na začiatku našiel spojenca v podobe Veľkej Británie, no neskôr sa obrátil k USA. Tomuto vzťahu predchádzala prvá vojna v zálive, kedy USA poslalo jednotky na ochranu kráľovstva pred Irakom a napokon na potlačenie jeho invázie do Kuvajtu. Desiatročia pred vojnou, Rijád spolupracoval s USA v boji proti arabskému nacionalizmu, na vyváženie sovietskeho vplyvu v celom

---

⁵⁴ BYMAN, Daniel: *Deadly Connections: States That Sponsor Terrorism*. Cambridge 2005, s. 227.

svete, tvorili opozíciu voči revolučnému Iránu a zvyšovali ich spoločný záujem v regionálnej stabilite. Nie prekvapivo teda režim reagoval na tlak zo strany USA po 11. septembri zintenzívnením spolupráce v boji proti terorizmu a zredukovaním tolerancie mnohých aktivít spojených s násilím.⁵⁵

1.3.3 Rola islamu a hrozba, ktorú predstavuje

V súčasnej Saudskej Arábii sa vyskytujú dve podoby politického islamu, a to militantné hnutie, ktoré sa za pomoci násilia snaží destabilizovať krajinu a na druhej strane umiernená skupina ľudí usilujúcich sa o zahájenie politických, sociálnych a náboženských reforiem.⁵⁶ Islam ako taký je však pre krajinu nepostrádateľný. Saudská Arábia ako absolutistická monarchia postráda akýchkoľvek demokraticky volených zástupcov v sekulárnom západnom zmysle a je to práve náboženstvo, ktoré poskytuje saudskej vládnucej rodine hlavný a takmer jediný zdroj legitimacy. A pretože sú hranice Saudskej Arábie predovšetkým politické a teritoriálne a nie národné, musela rodina hľadať alternatívne zdroje saudskej identity. Ten hlavný našla v prísnom dodržiavaní islamu. Jednoznačne to v 20. rokoch 20. storočia formuloval zakladateľ modernej Saudskej Arábie kráľ bin Saud: „dve veci sú pre náš štát a ľud zásadné – náboženstvo a práva predávané generáciami našich otcov.“⁵⁷ Prevládajúcou verziou islamu v Kráľovstve je wahhabizmus, učenie nazvané po Muhhamadovi ibn Abd al-Wahhabovi, ktorý bol v 18. storočí spojencom rodiny Saudov a náboženským reformistom. Wahhabizmus, oficiálne náboženstvo Saudskej Arábie, je považovaný za jedno z najradikálnejších odvetví islamu. Svojim veriacim diktuje prísne dodržiavanie pravidiel Koránu a šaría. Množstvo kritikov sa domnieva, že wahhabistické učenie vypestovalo náboženský extrémizmus a možno aj terorizmus vo veľkom meradle.⁵⁸ Wahhabizmus slúžil ako filozofia a mobilizačný prostriedok pre spojenectvo rodiny Saudov a Wahhabovcov pri definovaní štátu. Zmiernil sa však z jeho pôvodnej extrémistickej a ideologickej prísnosti na viac

---

⁵⁵ BYMAN, Daniel: *Deadly Connections: States That Sponsor Terrorism*. Cambridge 2005, s. 235.

⁵⁶ BERÁNEK, Ondřej: *Soudobé projevy politického islámu v Saudské Arábii in Politický islám*. Praha 2007, s. 266.

⁵⁷ BERÁNEK, Ondřej: *Saúdská Arábie: Mezi tradicemi a moderností*. Praha 2007, s. 50.

⁵⁸ RAPHAELI, Nimrod: *Demands for Reforms in Saudi Arabia*. Middle Eastern Studies, Vol. 41, No. 4, 2005, s. 519.

prispôsobivejšiu úroveň. V súčasnosti však existuje novšie a horlivejšie salafíjske hnutie, ktoré je antizápadné, opozičné a má nekompromisný charakter.⁵⁹

Podľa Beránka spočíva najzávažnejšie nebezpečenstvo pre Saudskú Arábiu v monopole, ktorý má prísna salafíjska ideológia nad interpretáciou náboženstva a v jej infiltrácii štátnych štruktúr. Kráľovstvo je plne zodpovedné za šírenie alebo, lepšie povedané, za manipuláciu radikálneho posolstva salafíje. Globálne šírenie islamského extrémizmu, ktoré pomáha priživovať aj zradikalizovaná salafíja, predstavuje najzávažnejšiu ideologickú hrozbu súčasnosti. Ďalšiu časovanú bombu predstavuje narastajúca vykorenenosť saudskej mládeže, ktorá je vystavená možnostiam a slobodám Západu, a zároveň postráda hodnotové rebríčky, ktoré by jej pomohli vyrovnáť sa s dnešným svetom.⁶⁰ Kráľovstvo môže všetkým týmto hrozbám úspešne čeliť len v tom prípade, že sa mu podarí obnoviť legitimitu, ktorá bola zle poškodená uzatvorenou a nepružnou podobou politického systému, ropným bohatstvom koncentrovaným v rukách kráľovskej rodiny a dlhým zoznamom korupčných škandálov. Krajina musí rovnako zahájiť seriózne vzdelávacie a ekonomické reformy a v nasledujúcich desaťročiach ich vytrvalo presadzovať. Zmena v saudskej náboženskej praxi by mala prísť zvoľna, mala by byť založená na všeobecnej zhode a nemala by byť diktovaná tlakom zvonka. Saudská Arábia v dnešnej podobe ale nemôže prežiť, pokiaľ dovoľí zástancom tvrdej islamskej línie, ktorí zneužívajú pokrivenú formu islamu, aby určovali jej budúcnosť.⁶¹ Pre súčasnú Saudskú Arábiu je práve tento islamistický extrémizmus najväčšou hrozbou.

---

⁵⁹ ZUHUR, Sherifa: *Saudi Arabia: Islamic Threat, Political Reform, and the Global War on Terror*. Strategic Studies Institute. 2005, s. 14-15.

⁶⁰ BERÁNEK, Ondřej: *Soudobé projevy politického islámu v Saudské Arábii* in *Politický islám*. Praha 2007, s. 282.

⁶¹ BERÁNEK, Ondřej: *Soudobé projevy politického islámu v Saudské Arábii* in *Politický islám*. Praha 2007, s. 283.

2 MÄKKÝ PRÍSTUP V BOJI PROTI TERORIZMU

Spočiatku saudská vláda nevedela ako odpovedať na fakt, že 15 z 19 arabských teroristov, ktorí stáli za útokmi z 11. septembra boli saudskí občania, nehovoriac o vodcovi Osamovi bin Ladenovi. Niektorí Saudi dokonca vyjadrili hrdosť, že ich spoluobčania boli schopní zorganizovať takú komplexnú operáciu.⁶² Zasiahnuté tým však boli najmä saudské elity, ktoré žili dvojitém životom – polovicu každého roka strávili v Európe alebo USA. Zistili, že už nie sú tak vítaní ako predtým. Spojené štáty a niektoré európske krajiny znovu zaviedli prísne vízové nariadenia pre saudských občanov. Do marca 2004 počet poskytnutých víz pre Saudov zo strany USA klesol o 49 percent.⁶³ Nasledujúca séria teroristických útokov proti pol tuctu miest vrátane toho hlavného, Rijádu, vytvorili akýsi nový pocit nebezpečenstva. Prezident George W. Bush predniesol dve reči, v ktorých oznámil koniec politiky, v ktorej Spojené štáty podporovali nedemokratické arabské režimy v kontexte studenej vojny a bezprostredne po nej. Prejavy ujasnili, že takzvané špeciálne vzťahy medzi Saudskou Arábiou a Washingtonom vymierajú, ak už nie sú mŕtve a pochované.⁶⁴ Tieto udalosti vytvorili platformu, pre zavedenie akejsi protiteroristickej taktiky boja, ktorá bola zo dňa na deň naliehavejšia.

Saudská Arábia teda zahájila protiteroristickú kampaň, ktorá predstavovala zatýkanie tisícov ľudí, vypočúvanie tisícov podozrivých, ničenie buniek Al-Qaidy a zabíjanie alebo zatýkanie jej členov, konfiškáciu skladísk zbraní, vydávanie podozrivých z iných krajín, zakladanie spoločných úlohových síl s globálnymi partnermi vrátane Spojených štátov.⁶⁵ Taktiež sa snažila vybudovať väčšiu a efektívnejšiu sieť SWAT tímov a dokonca obyčajní policajní úradníci museli každý rok prejsť mesačným protiteroristickým tréningom.⁶⁶ Po bombových útokoch na Rijád v máji 2003 si saudská vláda uvedomila, že existujúce bezpečnostné opatrenia sú

---

⁶² TAHERI, Amir: *Saudi Arabia: Between Terror and Reform*. American Foreign Policy Interests, Vol. 26, No. 6, 2004, s. 457.

⁶³ TAHERI, Amir: *Saudi Arabia: Between Terror and Reform*. American Foreign Policy Interests, Vol. 26, No. 6, 2004, s. 457.

⁶⁴ TAHERI, Amir: *Saudi Arabia: Between Terror and Reform*. American Foreign Policy Interests, Vol. 26, No. 6, 2004, s. 458.

⁶⁵ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 111.

⁶⁶ WORTH, Robert F.: *Saudis Retool to Root Out Terrorist Risk*. The New York Times, 22. March 2009.

neefektívne a uznala základnú rolu radikálnej ideológie v motivácii teroristov a v odôvodňovaní teroru.⁶⁷ Saudská vláda si uvedomila, že zameranie sa na elimináciu teroristov skôr než na ich radikálnu ideológiu vo všeobecnosti bolo zavádzajúce a kontraproduktívne. Primárna stratégia je konfrontovať myšlienky s myšlienkami a presadzovať pravé hodnoty islamskej viery a dôležitosť tolerancie.⁶⁸ Tento prístup zriaďuje „vojnu ideí“, ktorej cieľom je vštiepiť koncepty umiernenia a tolerancie, a podkopať všetky ospravedlnenia pre extrémizmus a terorizmus na intelektuálnom stupni. Saudská Arábia v tejto snahe ochraňuje všetky zraniteľné skupiny, najmä mládež. Na boj s touto radikálnou ideológiou vláda prijala skupinu „mäkkých“ protiteroristických opatrení cielených na podkopanie extrémistických názorov a narušenie aktivít tých, ktorí presadzujú násilný extrémizmus. K týmto opatreniam sa radí napríklad Poradenský program, „Sakinah“ kampaň, Kampaň verejného povedomia, mediálna kampaň, Kampaň národnej solidarity proti terorizmu, rozvoj verejného vzdelávania, monitorovanie kázní, preskúmavanie sponzorovaných publikácií, Konvencie národného dialógu, kontrola charít, filtrovanie internetu, antiteroristická legislatíva a zvýšenie medzinárodnej spolupráce.⁶⁹

Ústredným sa teda stalo použitie nekonvenčných „mäkkých“ opatrení navrhnutých pre boj s intelektuálnymi a ideologickými ospravedlneniami násilného extrémizmu. Primárnym cieľom tejto stratégie je bojovať s ideológiou, ktorá je, ako tvrdí saudská vláda, založená na porušených a deviantných interpretáciách islamu. Okrem iného, Kráľovstvo zahájilo aj iniciatívy pre boj s terorizmom cez internet a vytvorilo špeciálny súd pre podozrivých z terorizmu. Implementovalo už programy na rekvalifikáciu a odstraňovanie podozrivých učiteľov a imámov.⁷⁰ Zameraním sa na autoritu a porozumenie náboženskej doktríny sa štát usiluje pomôcť zvedeným veriacim vrátiť sa k správne porozumeniu islamu.⁷¹ Na viac zameranom leveli

---

⁶⁷ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 111.

⁶⁸ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 118.

⁶⁹ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 118.

⁷⁰ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 2.

⁷¹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 3.

vedie Saudská Arábia dva rôzne komplementárne programy: „protiradikalizácia“ a „rehabilitácia“. Zatiaľ čo všetky verejné programy sú preventívne, každý z týchto programov ide priamo k aktívnemu zdroju extrémistickej propagácie a slúži na jeho neutralizáciu.⁷² Saudská stratégia je zložená z troch prepojených programov mierených na prevenciu, rehabilitáciu a zotavovacie programy (starostlivosť po prepustení) (PRAC).⁷³ Od roku 2003 saudská vláda zatkla tisíce podozrivých, po celú dobu poskytujúc mnohým z nich možnosť účastniť sa tohto programu náboženského poradenstva cieleného na ich rehabilitáciu. Prinajmenšom 1500 väzňov, ktorí sa zúčastnili, bolo prepustených. Zahraničné vlády chvália saudskú vládu za údajný úspech rehabilitačného programu v marení teroristickej aktivity, vysoko prehliadajúc fakt, že účastníci nie sú odsúdení kriminálnici, ale muži zadržívaní po dlhú dobu bez toho, aby boli odsúdení.⁷⁴

2.1 PRAC stratégia

Táto stratégia má za cieľ riešiť extrémizmus a radikalizáciu, pričom navrhuje ciele a výzvy pre saudské authority a identifikuje spôsoby pre boj proti šíreniu a príťažlivosti extrémistických ideológií. Stratégia sa skladá z troch programov, ktoré majú zabrániť jedincovi, aby sa zapojil do extrémistického hnutia (Prevention), propagovať rehabilitáciu tých extrémistov a jedincov, ktorí sa k nim pridali (Rehabilitation) a poskytovať starostlivosť, ktorá má uľahčiť reintegráciu do spoločnosti po ich prepustení z väzenia (AfterCare).⁷⁵ Táto protiteroristická kampaň je vedená Princom Muhammadom bin Nayefom a pod záštitou jeho úradu je organizovaných niekoľko komponentov PRAC stratégie.⁷⁶ Pre zjednodušenie sa tieto komponenty dajú rozdeliť do akýchsi dvoch skupín: „bezpečnostná stratégia“ – implementovaná všetkými saudskými bezpečnostnými silami v spolupráci s členmi

---

⁷² *The Kingdom of Saudi Arabia: Initiatives and Actions to Combat Terrorism*. November 2009. Dostupné z www.saudiembassy.net

⁷³ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 1.

⁷⁴ Human Rights Watch. *Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response: Religious Counseling, Indefinite Detention, and Flawed Trials*. 2008, s. 1.

⁷⁵ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 3.

⁷⁶ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 5.

komunity, a „advokačná a poradenská stratégia“ – implementovaná prostredníctvom poradenských programov a dialógu, advokačných a poradenských kampaní.⁷⁷ Poradenská stratégia je definovaná dvoma prístupmi: prevencia – vyčerpanie zdrojov extrémizmu prostredníctvom korekcie chybného porozumenia šaríe, a starostlivosť – používanie otvoreného dialógu, bridge-buildingu a konfrontácie na povzbudenie tých, čo súcitia s teroristami, aby od toho upustili. Druhý prístup používa všetky prostriedky komunikácie, vrátane internetu, na diskutovanie ideí, nachádzanie riešení a presvedčovanie extrémistov, aby sa dali na správnu cestu.⁷⁸ Aj keď saudská vláda zvykne vysvetľovať tento rehabilitačný program v čisto islamského hľadiska, ako snaha napraviť ideologické neporozumenia sa tento program taktiež venuje psychologickým potrebám a emocionálnym slabostiam, ktoré boli často príčinou cesty mnohých mladých mužov k jihu.⁷⁹

2.1.1 Prevencia

Prevencia zahŕňa aktivity na vzdelávanie verejnosti o radikálnom islame a nebezpečenstve extrémizmu, programy navrhnuté tak, aby zeliminovali radikalizáciu ponúknutím alternatív. Mnoho z týchto programov sa snaží konfrontovať extrémizmus prostredníctvom propagácie rozvážnejšej a rozumnejšej interpretácie náboženskej doktríny (bez takfiru – obvinenia iného moslima z odpadlivity) a sú zamerané na prísne právnictvo uznávaných odborníkov a autorít. Primárne sa zameriava nie na extrémistov, ale na širšiu verejnosť, ktorá by mohla s týmito extrémistami sympatizovať a tých, čo neodsudzujú vieru, ktorá vedie k extrémizmu.⁸⁰ Na odradenie od radikalizácie a rekrutovania mladých mužov boli vytvorené aktivity, ktoré ich majú zamestnať a držať ďalej od radikálov. Veľa mladých mužov je totiž vábená extrémistami počas ich voľného času a rekrutovanie je tiež zjednodušené tým, že títo mladí ľudia nemajú čo na práci a nemôžu sa angažovať v žiadnych sociálnych skupinách a aktivitách. Práve preto vláda podporuje rôzne športové aktivity, letné tábory s bohatým programom, vytváranie klubov, či už športových

---

⁷⁷ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 118.

⁷⁸ AL-MUSAIBEEH, Saud: *Breaking of the Barrier of Fear*. Al-Hayat Online, Issue No. 15630, 9. February 2006. Dostupné z www.almsaibeh.com/coverage.php?articleid=323.

⁷⁹ ZOEPF, Katherine: *Deprogramming Jihadists*. The New York Times, 7. November 2008.

⁸⁰ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 8.

alebo vzdelávacích. Ministerstvo kultúry a vnútra iniciovalo aj sériu projektov, pri ktorých využívalo rôzne formy komunikácie a médiá. V školách a mešitách prednášajú rôzni experti o nebezpečenstvách extrémizmu, počas celého týždňa sa po večeroch konajú diskusie a prednášky rozoberajúce rôzne témy za prítomnosti rôznych šejkov.⁸¹

2.1.2 Rehabilitácia

Saudský rehabilitačný program pre väzňov je najdlhšie trvajúcim fungujúcim rehabilitačným programom na svete a niekoľko krajín založilo na tomto modeli podobné programy, vrátane Alžírsku, Egypta, Jordánska, Jemenu, Singapuru, Indonézie a Malajzie.⁸² Vrcholom rehabilitačnej stratégie je Poradenský program, komplexná snaha rehabilitovať a prevychovávať násilných extrémistov a ich sympatizantov prostredníctvom intenzívnych náboženských debát a psychologického poradenstva. Cieľom programu je deradikalizovať a demobilizovať jedincov a povzbudzovať extrémistov, aby sa vzdali a prestali uznávať „teroristické ideológie“, najmä doktrínu o takfíre. Zadržaní bezpečnostní delikventi, bez ohľadu na ich individuálne priestupky a zločiny, sa zúčastňujú tohto rehabilitačného procesu. Po jeho skončení sa tí, čo sa vzdajú svojich predošlých presvedčení, stanú spôsobilými na prepustenie z väzby. Ministerstvo vnútra však zdôrazňuje, že jedinci, ktorí majú „krv na rukách“ a aj napriek tomu, že dokončili tento rehabilitačný program, nebudú skôr prepustení.⁸³ Tento Poradenský program nie je založený na trestaní a retribúciách, ale na predpoklade zhovievavosti. To znamená, že štát nehľadá prostredníctvom tohto programu spôsoby odplaty. Vláda často prízvukuje zadržaným a ich rodinám, že program chce pomáhať väzňom ohrozujúcim bezpečnosť v navrátení sa na správnu cestu. Toto poradenstvo je teda prezentované ako pomoc pre obeť radikalizácie a nie ako trest pre hriešnikov.⁸⁴ Existujú dva typy rehabilitačných programov poradenstva: jedna rozšírená verzia v špeciálnom

---

⁸¹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 8.

⁸² *The Kingdom of Saudi Arabia: Initiatives and Actions to Combat Terrorism*. November 2009. Dostupné z www.saudiembassy.net.

⁸³ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 11.

⁸⁴ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 11.

rehabilitačnom centre, rezervovanom pre bývalých väzňov v americkom nápravnom zariadení v Guantánamo Bay na Kube a okolo 150 vybraných iných väzňov, a iná, redukovaná verzia pre tisíce iných väzňov.⁸⁵

Poradenský program sa odohráva vo vnútri ale aj mimo väzníc. Rehabilitácia začína vo väznici a časom sú účastníci premiestnení do externého rehabilitačného zariadenia. Keď sa členovia Poradenského výboru na začiatku stretnú s väzňami, zdôrazňujú, že nie sú zamestnancami Ministerstva vnútra alebo spojení s bezpečnostnými silami, ale že sú nezávislými a bezúhonnými odborníkmi. Po začatí programu, nie každé stretnutie poradcov a väzňov ide dobre. Niekoľko členov výboru hovorí, že väzni sa odmietajú stretnúť s klerikmi a obviňujú ich s kolaborácie s „neveriacimi“. Vláda bola obvinená z používania klamstiev na podvádzanie a nalákание zraniteľných a zbožných mužov do väzenia, a každý, kto sa účastní Poradenského programu bol obvinený militantmi z vládnej špionáže. Väzni sa často domnievajú, že dialógový proces bol inou formou vyjednávania, čo však ministerskí úradníci popierajú. Dodávajú, že v skutočnosti môže väzeň vstúpiť do Poradenského programu až po konci vyjednávacej fázy. V priebehu času, ako sa program stal viac známym, nepriateľstvo a nedôvera klesli a prvotný kontakt s väzňami sa stal ľahším. Členovia výboru sa spočiatku pýtajú na to, čo ich viedlo k vykonaniu toho, čo vykonali, okolnosti, ktoré ich k tomu viedli, nasleduje diskusia o ich viere a pokúšajú sa ich presvedčiť, že náboženské ospravedlnenie ich činov je nesprávne a je založené na skazenej interpretácii islamu.⁸⁶

Na začiatku sú dialógové stretnutia vedené jeden na jedného, najmä tie prebiehajúce vo väznici. Tieto prvé diskusie môžu byť formálne alebo neformálne, pričom poradenský proces závisí na osobnosti a preferencii tých, ktorí sú v ňom zahrnutí. Celý čas však členovia výboru hodnotia účastníkov programu. Poradenský výbor vedie dva programy. Prvý pozostáva z krátkych sedení, ktoré trvajú väčšinou dve hodiny. Hoci niektorí väzni sa zrieknu svojich presvedčení po jedinom sedení, zvyčajne ich musia absolvovať niekoľko. Ďalší program, nazývaný „dlhé študijné sedenia“, pozostáva zo šesťtýždenných kurzov vedených dvoma klerikmi a jedným sociálnym vedcom asi na dvadsať študentov. Pokrytých je desať subjektov, vrátane

---

⁸⁵ Human Rights Watch. *Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response: Religious Counseling, Indefinite Detention, and Flawed Trials*. 2008, s. 6.

⁸⁶ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 16.

návodov v takých témach ako takfír, walaah (lojalita) a bay'ah (oddanosť), terorizmus, legálne pravidlá jihu, a psychologické kurzy o sebaúcte, koncepty náboženského vodcovstva, centralita vedeckej jurisprudencie, dôležitosť autority a potreby rozoznávať legitímne zdroje vedomostí, ale aj ako sa vyhýbať „zavádzajúcim“ a „skazeným“ knihám a zdrojom. Zdôraznené sú témy ako zrada, poburovanie a prípustnosť násilia, ale aj témy, ktoré saudská vláda nazýva ako „ideologická bezpečnosť“. Na konci kurzu je test, a tí, ktorí ním prejdú, sa posúvajú do ďalšej fáze procesu, v ktorej sa odporúča prepustenie, a tí čo testom neprejdú, kurz opakujú. Avšak tento proces nie je vždy jasne definovaný.⁸⁷

2.1.2.1 Fungovanie Poradenského programu

Poradenský program je spravovaný skupinou nazývanou Poradenská komisia, ktorá je súčasťou Ministerstva vnútra. Jej členovia cestujú po krajine a stretávajú sa so zadržanými. Táto komisia sa skladá zo štyroch podvýborov: náboženského, psychologického a sociálneho, bezpečnostného a mediálneho.⁸⁸

Náboženský podvýbor je najväčší a je tvorený približne 150 klerikmi, odborníkmi a univerzitnými profesormi a priamo sa angažuje v dialógoch s väzňami, v náboženských debatách a návodoch, ktoré vytvárajú poradenský proces.⁸⁹ Po psychologických a sociálnych hodnoteniach, sa poradcovia zapoja s väzňami do konverzácie o ich názoroch na rôzne témy, napríklad ako pomáhanie a asistencia nemoslimom, doktrína takfíru, rozhodnutia podľa umelého práva vytvoreného človekom (v protiklade k božiemu právu), jihat v Iraku, samovražedné operácie a mučenie, exkomunikácia z vlády a spoločnosti (a jej závažnosť), a vyhostenie polyteistov z Arabského polostrova. Cieľom je napraviť väzňovo chybné chápanie týchto konceptov založených na textoch šaría z Koránu a sún a z prác náboženských vzdelancov, aby zlepšili ich porozumenie v oblasti týchto citlivých tém.⁹⁰

---

⁸⁷ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 17.

⁸⁸ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 11.

⁸⁹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 11.

⁹⁰ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 119 – 120.

Psychologický a sociálny podvýbor sa skladá zo skoro 50 psychológov, psychiatrov, sociálnych vedcov a výskumníkov. Tí sú zodpovední za zhodnotenie sociálneho stavu väzňa, diagnózu psychických problémov a posúdenie väzňovho správania a spolupráce počas programu. Psychologický a sociálny podvýbor je zodpovedný aj za stanovenie toho, akú podporu bude potrebovať väzeň a jeho rodina počas a po prepustení na vykompenzovanie psychických a sociálnych ťažkostí zapríčinených uväznením a na zníženie šancí, že ostatní členovia rodiny budú zradikalizovaní.⁹¹ Psychológovia a psychiatri sa stretávajú s väzňami, aby ich pripravili na poradné sedenie, vysvetlia im program a uistia sa, že väzeň je mentálne a psychicky zdravý, aby s ním mohol byť zahájený dialóg. Taktiež pokračujú v monitorovaní väzňa a hodnotení jeho postupu počas jeho rozhovorov s členmi Náboženského podvýboru, a pomáhajú mu porozumieť sebe samému a netrpezlivosti v jeho osobnosti, aby mu zjednodušili návrat k vhodnému a primeranému uvažovaniu a správaniu. Počas väzby, podvýbor pomáha pri rodinných návštevách, uľahčuje bývanie a dopravu a poskytuje väzňovi súkromie na trávenie času s jeho manželkou či družkou. Po prepustení im podvýbor pomáha ďalej so zdravotnou starostlivosťou a zamestnaním, a majú možnosť dokončiť si vzdelanie, ktoré museli ukončiť či prerušiť počas väznenia.⁹²

Bezpečnostný podvýbor má niekoľko funkcií, avšak nie všetky sú verejnosti známe. Podvýbor hodnotí bezpečnostné riziko väzňov a s pomocou Náboženského a Psychologického a sociálneho podvýboru robí odporúčania na prepustenie. Taktiež radí väzňom v tom, ako sa správať po prepustení a ako sa vyhnúť budúcim potýčkam s autoritami. Ústrednou úlohou je monitorovanie väzňov po opustení väznice. Tesne pred prepustením sú absolventi oboznámení s tým, že budú monitorovaní zjavne a skryto, a že ich sloboda bude závisieť na držaní si odstupu od ich starých spoločníkov a zvykov. Je im poradené, s kým sa môžu spolčovať, s kým nie a sú povinný sa pravidelne u podvýboru hlásiť.⁹³ Aj členovia Náboženského a Psychologického a sociálneho podvýboru zostávajú s absolventmi programu

---

⁹¹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 12.

⁹² ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 119.

⁹³ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 13.

v kontakte. Klerici navštevujú ich bývalých dialógových partnerov a bývalí väzni často pokračujú v štúdiu so šejkami, ktorí im radili vo väzení. Po prepustení sú absolventi podporovaní, aby udržiavali tieto kontakty, a aby kedykoľvek, keď sa ocitnú v núdzi, volali buď šejkom alebo doktorom.⁹⁴ Prepustenie je zaručené tým, ktorí preukážu, že efektívne reagovali na program, uvedomili si svoje predchádzajúce chyby, zriekli sa predchádzajúcej radikálnej ideológie, už nie sú považovaní za bezpečnostnú hrozbu, a ktorí preukážu, že majú náboženské, duchovné a etické hodnoty, aby sa opäť nedostali na šikmú plochu.⁹⁵

Mediálny podvýbor sa zameriava na dosah a vzdelávanie, produkuje materiály pre program a iné vzdelávacie materiály pre školy a mešity. Väčšina práce podvýboru je poskytovaná verejnosti cez mešity a udalosti ako prednášky a študijné krúžky v mešitách.⁹⁶ Mediálny podvýbor podporuje Náboženský tím, že mu poskytuje edukačné materiály používané v programe.⁹⁷

2.1.3 Zotavovacie programy

Program následnej starostlivosti je vedený Ministerstvom vnútra a pozostáva z niekoľkých iniciatív. Tie zahŕňajú program „domu na pol ceste“ pre väzňov pre uľahčenie ich prepustenia do spoločnosti, programy na reintegráciu navrátilcov z Guantánamo Bay, politiky na udržiavanie prepustených väzňov od spáchania nových zločinov. Všetky programy využívajú rozšírenú sociálnu sieť jedinca, napríklad ako zabezpečenie rodinnej spolupráce pri pomáhaní v udržaní väzňa na správnej ceste.⁹⁸

V januári 2007 Ministerstvo vnútra začalo prenajímať malé rekreačné priestranstvo na predmestí Rijádu v al-Thumame. Pol tucta susediacich priestranstiev sa stalo domovom Centier starostlivosti, ktoré predstavujú pokračovanie

---

⁹⁴ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 13.

⁹⁵ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 120.

⁹⁶ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 14.

⁹⁷ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 120.

⁹⁸ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 17.

rehabilitačného programu po opustení väznice s intenzívnejšími rehabilitačnými aktivitami. Každé priestranstvo je obývané 20 mužmi, ktorí spolu študujú, jedia a spia počas celého programu.⁹⁹ Väzni, ktorí úspešne dokončili rehabilitačný proces k uspokojeniu šejkov, doktorov a psychológov v programe, sú teda premiestnení do týchto špecializovaných externých rehabilitačných zariadení, nazývaných Centrá rehabilitačnej starostlivosti, kvôli zjednodušeniu prechodu späť do spoločnosti.¹⁰⁰

Tieto centrá sú nazývané aj Kliniky Betty Ford pre jihadistov, keďže pripomínajú skôr internátnu školu ako saudskú väznicu.¹⁰¹ Po príchode dostane každý väzeň kufor plný darov: oblečenie, digitálne hodinky, školské potreby a toaletné potreby. K dispozícii majú volejbalovú sieť, ping-pongový stôl, hry na PlayStation a trávnatý dvor.¹⁰² Navyše, strážne centra nenosia uniformy a často sa zúčastňujú aj rôznych športových hier s väzňami. Tieto voľnočasové aktivity sú dôležité v procese boja proti radikalizácii, pretože budujú tímovú prácu a posilňujú toleranciu a vyvíjajú predstavy o zaradení sa. Jednou z najrevolučnejších rehabilitačných aktivít je terapia umením, keďže vizuálne umenie je v islame zakázané.¹⁰³ Rodiny sú povzbudzované pravidelne navštevovať väzňov a je im dovolené socializovať sa s družkami a deťmi. Rodina má základnú rolu pri reformovaní radikálov a centrá pripravujú ako väzňov tak ich rodiny na ich reintegráciu po prepustení.¹⁰⁴ Väzni majú taktiež povolené telefonicky hovoriť s ich rodinou počas celého dňa. Toto je posledná fáza programu a pred príchodom sú väzni informovaní o tom, presne koľko času tam strávia, čo je bežne od ôsmich do dvanástich týždňov.¹⁰⁵ Rezidenti rehabilitačného centra sú rozdelení do troch sekcií: domáci delikventi ohrozujúci bezpečnosť; jednotlivci, ktorí sa pokúsili ísť do Iraku, ale boli zadržaní alebo tí, ktorí sa vrátili z bojov v Iraku; navrátilci z Guantánamo Bay.

---

⁹⁹ ZOEPF, Katherine: *Deprogramming Jihadists*. The New York Times, 7. November 2008.

¹⁰⁰ BOUCEK, Christopher: Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare. Carnegie Papers 2008, s. 18.

¹⁰¹ MAHER, Shiraz: *A Betty Ford Clinic for Jihadis*. The Sunday Times, 6. July 2008.

¹⁰² ZOEPF, Katherine: *Deprogramming Jihadists*. The New York Times, 7. November 2008.

¹⁰³ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 18.

¹⁰⁴ MAHER, Shiraz: *A Betty Ford Clinic for Jihadis*. The Sunday Times, 6. July 2008.

¹⁰⁵ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 18.

Tieto tri skupiny sa držia oddelene, sú umiestnené v rozdielnych zariadeniach a podstupujú trochu iné rehabilitačné programy.¹⁰⁶

Úspech programu starostlivosti je ďalej zabezpečený zapojením sa do väčšej rodinnej siete väzňa. Ministerstvo vnútra rozširuje program sociálnej podpory na rodinu a kmeň, a tým dáva najavo svoju podporu v udržaní väzňa po jeho prepustení na tej správnej ceste.¹⁰⁷ Sociálna podpora, pôvodne šírená počas väznenia, pokračuje aj po prepustení väzňa z Centra rehabilitačnej starostlivosti. Pokračovanie týchto služieb je zamerané na prevenciu recidivizmu chopením sa sociálnych záležitostí predtým, ako sa stanú krivdami. Ako náhle sa jedinec uspokojivo zriekne svojich predchádzajúcich presvedčení, pomoc je poskytnutá pri nájdení práce a dostávaní ďalších podpôr a výhod, ako napríklad vládne štipendiá, auto, byt.¹⁰⁸ Väčšina väzňov dokončí program do dvoch mesiacov a po prepustení, je každý bývalý väzeň požadovaný podpísať sľub, že stratil sympatie k extrémizmu, toto musí podpísať aj hlava rodiny.¹⁰⁹ Po prepustení sú bývalí väzni požadovaní stretávať sa pravidelne s autoritami. Taktiež sa im odporúča pokračovať v stretávaní sa s odborníkmi, s ktorými viedli dialógy vo väznici. Podľa zamestnancov programu, veľa z nich pokračuje po prepustení v navštevovaní ich študijných krúžkov v mešitách. Rehabilitovaní väzni sú povzbudzovaní v tom, aby sa usadili, oženili a mali deti, sčasti preto, lebo je pochopiteľné, že mladí muži, ktorí má už nejaké rodinné povinnosti, sa menej pravdepodobne dostane do problémov. Vláda zjednodušila tento proces platením za svatby, darovaním vien a pokrytím iných predmanželských výdajov ako napríklad zásobením a zariadením bytu.¹¹⁰ Tento proces využíva niekoľko dôležitých saudských kultúrnych mravov, vrátane spoločenskej zodpovednosti, myšlienky cti a uznávanie tradičnej rodinnej hierarchie. Napríklad, keď má väzeň dovolené zúčastniť sa takých rodinných udalostí ako svadba či pohreb, traja rodinní príslušníci sa musia za neho zaručiť, a pokiaľ by sa

---

¹⁰⁶ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 19.

¹⁰⁷ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 20.

¹⁰⁸ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 19.

¹⁰⁹ ZOEPF, Katherine: Deprogramming Jihadists. *The New York Times*, 7. November 2008.

¹¹⁰ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 20.

nevrátil, títo traja členovia musia namiesto neho ostať vo väzení. Doteraz však žiaden z väzňov nevyužil túto dočasnú možnosť úniku. Použitie saudských sociálnych sietí, rodinných záväzkov a rozšírenej zodpovednosti posilňuje a pridáva väčšiu legitimitu programovým cieľom, hneď ako väzeň opustí formálny dozor výboru.¹¹¹

2.2 Iné opatrenia mäkkého prístupu

2.2.1 Programy prevencie v školách – reforma vzdelávania

Po 11. septembri sa saudský náboženský vzdelávací systém stal terčom širokej kritiky. Systém a jeho základná ideológia boli obvinené z prispievania do antizápadných názorov a z poskytnutia živnej pôdy pre islamský extrémizmus. Náboženské vzdelávanie je zdôrazňované na všetkých leveloch vzdelávania v Saudskej Arábii. Vzdelávacie ciele krajiny vyzdvihujú dôležitosť vytvárania zmyslu pre lojalitu a poslušnosť a povinnosť šíriť posolstvo a ochraňovať ho pred „nepriateľmi“.¹¹² Poslušnosť k autoritám je zdôrazňovaná v saudských učebniciach ako dôležitá povinnosť občana.¹¹³ Spôsob, akým sa vyučuje história v saudských školách reflektuje vládny cieľ zjednotenia populácie a vytvorenia spoločnej saudskej identity.¹¹⁴ Bolo tu však niekoľko obvinení, že saudské školy a učebnice presadzujú nenávisť, intoleranciu a násilie. Saudské authority odmietajú tieto obvinenia, ale uvedomujú si potrebu reformovania kráľovských nábožensko-študijných osnov. Veľa odborníkov však vidí problém prichádzať od učiteľov, ktorí prijali radikálnu ideológiu a snažia sa ovplyvniť ich študentov obchádzaním vybraných osnov a navrhovaním alternatívnych kníh, ktoré môžu obsahovať radikálne názory. Niekoľko učiteľov bolo prepustených alebo podrobených trestným opatreniam kvôli zlyhaniu v dodržiavaní

---

¹¹¹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 21.

¹¹² PROKOP, Michaela: *Saudi Arabia: The Politics of Education*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), Vol. 79., No. 1, 2003, s. 79.

¹¹³ PROKOP, Michaela: *Saudi Arabia: The Politics of Education*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), Vol. 79., No. 1, 2003, s. 79.

¹¹⁴ PROKOP, Michaela: *Saudi Arabia: The Politics of Education*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), Vol. 79., No. 1, 2003, s. 80.

vládných nariadení vyhýbať sa podnecovaniu nenávisti voči iným náboženstvám.¹¹⁵ Imámovia, ktorí kážu intoleranciu alebo nenávisť voči iným, sú taktiež prepustení, potrestaní alebo preškolení.¹¹⁶

Saudská Arábia bola teda nútená zahájiť program na reorganizáciu svojho vzdelávacieho systému. Materiály označené ako ofenzívne sú z učebníc odstraňované, predstavujú sa nové učebné metódy a zavádzajú sa programy na preškolenie učiteľov verejných škôl. Podobne Ministerstvo islamských záležitostí spustilo program na zavedenie lepšieho monitoringu toho, čo sa učí v náboženských školách, a čo sa hovorí v mešitách.¹¹⁷ Ministerstvo školstva vedie prednášky a programy v kráľovských školách na vzdelávanie a varovanie študentov od ranného veku o nebezpečenstvách extrémizmu a následkoch terorizmu a náslia. Prostredníctvom kníh, pamfletov a materiálov, distribuovaných počas týchto udalostí, sa program pokúša poučiť rodičov a príbuzných študentov.¹¹⁸ Vláda taktiež prijala opatrenia, ktoré by mali zabrániť rekrutovaniu v školách. Saudskí úradníci často tvrdia, že najväčší zdroj extrémistickej radikalizácie v rámci vzdelávacieho systému prichádza práve od „deviantných učiteľov“, ktorí zneužívajú ich čas so študentmi, aby diskutovali témy mimo osnov ako politika a náboženstvo, a podporujú a hlásia extrémistické názory. Zaviedol sa teda akýsi monitorovací program pre učiteľov a títo problémoví vyučujúci sú následne posielaní do *King Fahd Security College* na preškolenie. V prípade neúspechu v tomto preškoloňovacom procese a pokračovaní v hlásaní extrémistických myšlienok sú vyučujúci prepustení.¹¹⁹ Ako už bolo spomenuté, vyučovacie osnovy sa postupne revidujú, pričom sa pasáže, ktoré vláda považuje za problematické a nevyhovujúce, odstraňujú a objasňujú.¹²⁰ Ministerstvo

---

¹¹⁵ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 126.

¹¹⁶ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 127.

¹¹⁷ CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 36.

¹¹⁸ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 8.

¹¹⁹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 9.

¹²⁰ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 9.

školy dokonca vydalo nové nariadenie, ktoré povoľuje činnosť len ministerstvom schváleným letným táborom.¹²¹

Reforma vzdelávacieho systému a obsahu náboženskej výučby sa pravdepodobne stretne so silným odporom a bude mať dôsledky aj pre vzťah medzi ulema a vládou a aj pre politickú budúcnosť rodiny al-Saud. Konfrontovaní s medzinárodnou kritikou verejnosti a americkými požiadavkami pre zmenu náboženských vzdelávacích sylabov a výučbových praktík, ešte viac liberálne zmýšľajúcich Saudov vyjde na obranu „ich“ vzdelávacieho systému hovoriac, že vzdelávanie je vecou národnej suverenity, a že si nenechajú od nikoho do toho hovoriť.¹²²

2.2.2 „Sakinah“ kampaň

Popredná rola internetu v propagácii a podpore násilnej islamistickej ideológie je veľmi známa. Pre mnoho vlád sa práve identifikačné metódy eliminácie internetovej radikalizácie stali bezodkladným cieľom. V posledných rokoch Saudská Arábia ticho podporovala iniciatívy pre boj s internetovou radikalizáciou. Jedným z najvyvinutejších programov je „Sakinah“ kampaň (*sakinah* je slovo označujúce pokoj).¹²³ Tento nezávislý nevládný projekt je podporovaný Ministerstvom islamských záležitostí a bol spustený pred štyrmi rokmi malou skupinou dobrovoľníkov. Dobrovoľníci navštevujú extrémistické webové stránky, chat rooms a fóra, aby sa mohli zapojiť do online dialógu, a tým brzdili šírenie radikalizácie a rekrutovania cez internet. Kampaň pozostáva z niekoľkých špecializovaných sekcií, ako napríklad vedecká, psycho-sociálna, monitorovacia, publikačná, designová, atď. Kampaň sa zameriava najmä na obdivovateľov extrémistov či konkrétnych teroristických organizácií a ich radikálnej ideológie, ktorí sú viac otvorení zmene a správne vedeniu, a teda menej odolní voči extrémistickým prístupom. „Sakinah“ kampaň založila globálnu arabsko-anglickú webstránku zameranú na boj s extrémistami a deviantnou ideológiou, vysvetľujúcu stanoviská šaríe v kontroverzných otázkach

---

¹²¹ *Country Reports on Terrorism 2008*. United States Department of State Publication Office for the Coordinator of Counterterrorism. 2009, s. 230.

¹²² PROKOP, Michaela: *Saudi Arabia: The Politics of Education*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), Vol. 79., No. 1, 2003, s. 89.

¹²³ BOUCEK, Christopher: *The Sakinah Campaign and Internet Counter-Radicalization in Saudi Arabia*. CTC Sentinel, Vol. 1, No. 9, 2008, s. 1.

ako takfír a šíriacu správne názory týkajúce sa islamu. Má aj prebiehajúci projekt pre publikovanie edukačných materiálov spojených s aktivitami kampane cez internet, napríklad audio a video klipy, knihy, štúdie, články alebo fatwy od starších ulema. Stránka taktiež vyvíja interaktívne fóra pre diskutovanie problémov spojených s kontroverznými islamistickými konceptmi.¹²⁴ Existujú však aj iné, vládne, snahy pre boj s radikalizáciou prostredníctvom internetu, avšak mnoho z týchto programov nie je verejnosti známa, kvôli väčšej efektívnosti.¹²⁵

2.2.3 Konvencie národného dialógu

7. apríla 2003 Kráľovstvo založilo Centrum kráľa Abdulaziza pre národný dialóg v snahe bojovať proti extrémizmu a propagovať umiernenú kultúru medzi rôznymi časťami spoločnosti s cieľom konsolidovať národnú jednotu a presadzovať morálne princípy ako rešpekt pre ostatných, toleranciu, umiernenosť, slobodu vyjadrovania a verejný záujem. Cieľom centra je prezentácia pravdivého obrazu islamu vo vnútri a mimo krajiny založenom na umiernenosti, riešení sociálnych, kultúrnych, politických, ekonomických a vzdelávacích problémov, posilnení role civilnej spoločnosti a zabezpečení spravodlivosti, rovnosti a slobody vyjadrovania.¹²⁶ V auguste 2003 teda vláda ohlásila sformovanie novej platformy, ktorá by zhromaždila starostlivo vybraných intelektuálov a profesionálov, ktorí by sa zapojili do otvorenej debaty o naliehavých sociálnych, náboženských a kultúrnych problémoch, podľa vopred daného programu. Fórum národného dialógu sa stalo ročnou udalosťou, poriadanou v rôznych mestách a každý rok vládou menovaná organizačná komisia ohlásí novú tému pre diskusiu a rekrutuje hovorcov, ktorí si pripravujú prezentácie relevantné k danej téme. Témy zahrňovali terorizmus a extrémizmus, náboženské krajnosti a umiernenie, náboženskú toleranciu a rozdielnosť, problémy mladých, vzdelávanie, prácu a práva žien. Diskusie trvajú niekoľko dní, po skončení zasadnutí sa zverejnú niekoľko odporúčaní, ktoré ostanú

---

¹²⁴ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 121-123.

¹²⁵ BOUCEK, Christopher: *The Sakinah Campaign and Internet Counter-Radicalization in Saudi Arabia*. CTC Sentinel, Vol. 1, No. 9, 2008, s. 1.

¹²⁶ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 127.

nezáväzné a bez exekutívneho orgánu zaviesť ich.¹²⁷ Ako odpoveď na tlaky po reformách, saudské vedenie zvolalo druhý národný dialóg do Mekky, ktorý trval od 28. decembra do 1. januára 2004. Hlavnou témou programu bol „Extrémizmus a umiernenie – programová vízia“. Po konci zasadaní bolo usporiadané communiqué, ktoré uviedlo 5 tém dialógu a ponúklo 18 odporúčaní. Päť tém bolo náboženských (šaría), sociálnych a psychologických, vzdelávacích, politických a ekonomických a mediálnych; každá bola diskutovaná v podmienkach jej použitia pre redukciu extrémizmu v spoločnosti.¹²⁸ Čo sa týka terorizmu, schválené bolo taktiež odporúčanie rehabilitovať a reedukovať tých, ktorí sa kajali.¹²⁹ Tieto národné dialógy sú krokom vpred v rámci modernizácie autoritárskej vlády, avšak bez akéhokoľvek vážneho dosahu na priebeh politických reforiem v Saudskej Arábii.¹³⁰

2.2.4 Dodržiavanie ľudských práv

V roku 2004 bola Saudská Arábia jednou z mála krajín, ktorá nemala lokálnu nezávislú organizáciu presadzujúcu, monitorujúcu a obraňujúcu ľudské práva. Saudské porušovania ľudských práv cirkulovali v globálnej verejnej sfére a zasiahli saudskú verejnosť samotnú. Fóra pre ľudské práva OSN, Amnesty International, Human Rights Watch a arabské organizácie pre ľudské práva pokračovali v monitorovaní a zverejňovaní zneužívania a zlého zaobchádzania v Saudskej Arábii. V roku 2004 skupina saudských aktivistov a reformátorov usporiadala stretnutie s myšlienkou založiť prvú nezávislú organizáciu pre ľudské práva, ktorú nazývali Sociálny výbor pre ľudské práva. Vláda potom vyhlásila založenie nového orgánu, Komisie pre ľudské práva (HRC), ktorého cieľom bolo chrániť ľudské práva podľa medzinárodných zmlúv a chárt. Svoju prácu však nezačal až do roku 2007.¹³¹ Napriek návštevám väznic a stúpajúcemu záujmu o lepšiu starostlivosť

---

¹²⁷ AL-RASHEED, Madawi: *Modernizing Authoritarian Rule in Saudi Arabia*. Contemporary Arab Affairs, Vol. 2, No. 4, 2009, s. 587 – 588.

¹²⁸ RAPHAELI, Nimrod: *Demands for Reforms in Saudi Arabia*. Middle Eastern Studies, Vol. 41, No. 4, 2005, s. 529.

¹²⁹ AL-RASHEED, Madawi: *Modernizing Authoritarian Rule in Saudi Arabia*. Contemporary Arab Affairs, Vol. 2, No. 4, 2009, s. 588.

¹³⁰ AL-RASHEED, Madawi: *Modernizing Authoritarian Rule in Saudi Arabia*. Contemporary Arab Affairs, Vol. 2, No. 4, 2009, s. 590.

¹³¹ AL-RASHEED, Madawi: *Modernizing Authoritarian Rule in Saudi Arabia*. Contemporary Arab Affairs, Vol. 2, No. 4, 2009, s. 593 – 594.

a reprezentáciu väzňov, sa pracovníci z organizácie vyhýbajú zapojeniu sa do takých problémov ako sloboda vyjadrovania a politické uväznenie.¹³² Zatiaľ čo bola HRC očividne len vládny strážnym psom skôr než nezávislou verejnou asociáciou, objavila sa iná organizácia, ktorá sa usilovala zachovať zdanie nezávislosti. Národná spoločnosť pre ľudské práva (NSHR) bola založená, aby implementovala medzinárodné charty o ľudských právach podpísané Saudskou Arábiou. Spoločnosť sa však stále nezaoberala všeobecnými právami ako sloboda názoru a zhromažďovania alebo právo usporiadať národné voľby alebo demonštrácie v krajine. Fakt, že jej členovia sú vládnymi zamestnancami, vynaiera pochybnosti o jej nezávislosti a neutralite. Aj napriek založeniu vládneho orgánu (HRC) a organizácie schválenej vládou (NSHR) s mandátom ochraňovať a monitorovať ľudské práva, podľa medzinárodných zdrojov ako je Human Rights Watch, podmienky stále zostali úbohé.¹³³

2.2.5 Iné opatrenia

Ďalšie kroky boli podniknuté na brzdenie vydávania nepovolených fatiew. V októbri 2007 *General Presidency of Scholarly Research and Ifta* vytvorili oficiálnu webovú stránku pre fatwy, ktorá má slúžiť ako jediný online zdroj pre legitímne, autentické a právne fatwy. Toto bol dôležitý krok pre boj so šírením extrémistických fatiew, ktoré napríklad podporovali účasť v nepovolenom jihade. Ešte sa však uvidí, či bude mať tento krok očakávaný dopad pri prevencii šírenia nezávislých a neautorizovaných náboženských názorov.¹³⁴ Ministerstvo islamských záležitostí založilo aj „linku dôvery“, ktorá dostáva tisíce hovorov od rodín, ktoré diskutujú podozrivé správanie ich detí doma alebo správanie ich kamarátov. Iné takéto linky sú používané pre priamy dialóg a konzultácie s tými, ktorí potrebujú poradiť.¹³⁵

Základným aspektom saudského programu prevencie je aj široká kampaň na zvýšenie informovanosti a povedomia verejnosti. Cieľom týchto snáh je podporiť spoluprácu medzi štátom a verejnosťou, vyzdvihnúť a zdôrazniť škody napáchané

¹³² YAMANI, Mai: *The Two Faces of Saudi Arabia*. Survival, Vol. 50, No. 1, 2008, s.148.

¹³³ AL-RASHEED, Madawi: *Modernizing Authoritarian Rule in Saudi Arabia*. Contemporary Arab Affairs, Vol. 2, No. 4, 2009, s. 593 – 594.

¹³⁴ BOUCEK, Christopher: *The Sakinah Campaign and Internet Counter-Radicalization in Saudi Arabia*. CTC Sentinel, Vol. 1, No. 9, 2008, s. 1.

¹³⁵ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 123.

terorizmom a extrémizmom, a ukončiť verejnú podporu a toleranciu extrémistických myšlienok.¹³⁶ Saudská Arábia zahájila túto širokosiahu národnú kampaň verejného povedomia v roku 2005 so zameraním sa na fakt, že islamistickí extrémisti sú devianti a posolstvom, že extrémizmus a terorizmus nie je v žiadnom prípade časťou islamskej viery. Kampaň zahrňovala reklamy na billboardoch a v televízií, dokumenty, semináre v školách a mešitách. Počas mesiaca Ramadán, napríklad programy zaoberajúce sa extrémizmom a intoleranciou, boli vysielané počas prime-time v saudskej televízií. Taktiež bola zrealizovaná reklamná kampaň na viacerých arabských satelitných sieťach a televíznych kanáloch.¹³⁷

Kroky sú podnikané aj pre zvýšenie spolupráce medzi políciou a verejnými bezpečnostnými úradníkmi a verejnosťou všeobecne.¹³⁸ Saudská Arábia taktiež posilnila styčné vzťahy s ostatnými krajinami. Usporiadala Medzinárodnú konferenciu pre boj s terorizmom v Rijáde vo februári 2006. Viac než 50 národov poslalo svoje vedúce osobnosti a expertov v danej oblasti, vrátane Spojených štátov. Výsledná správa a Deklarácia z Rijádu vyzývali OSN, aby vytvorila nové medzinárodné centrum pre boj s terorizmom, rovnako ako vyzvali všetky krajiny, aby zosilnili spoluprácu a národné snahy.¹³⁹ Kritickým prínosom v boji proti radikálnej ideológii je však saudský náboženský establishment. Pri niekoľkých príležitostiach medzi 1996 a 2006, *Council of Senior Ulema*, najvyššia inštitúcia oficiálneho náboženského establishmentu Saudskej Arábie, zdôraznil, že akty podvratnej činnosti, bombovanie, zabíjanie a deštrukcie majetku sú vážne zločiny, ktoré vyžadujú odstrašujúce právne tresty v súlade so šariou. V júni 2004 Saudská rada vydala fatwu, ktorá odsudzuje teroristické akty, stanovuje, že tieto akty narúšajú bezpečnosť krajiny, prelievajú nevinnú krv, terorizujú mierumilovných ľudí a ničia majetok. Fatwa vyzýva občanov

---

¹³⁶ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 10.

¹³⁷ CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 37.

¹³⁸ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 10.

¹³⁹ CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 33.

a rezidentov, aby poskytli autoritám informácie týkajúce sa tých, ktorí plánujú alebo pripravujú realizáciu teroristických útokov.¹⁴⁰

Kráľovstvo kompletne prestavilo aj systém väzníc, ktorý bol kritizovaný za jeho nehumánne podmienky. V roku 2008 bolo postavených päť nových väzníc, zhodou okolností rodinnou spoločnosťou rodiny bin Ladenových, z ktorých každá zadržiava 1200 až 1500 väzňov. Nové väznice povoľujú maximum štyroch väzňov na celu a islamisti sú držaní separátne od bežných kriminálnikov, čím sa údajne pomáha minimalizovať riziko rozšírenia jihadistických ideí.¹⁴¹

---

¹⁴⁰ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 124.

¹⁴¹ WORTH, Robert F.: *Saudis Retool to Root Out Terrorist Risk*. The New York Times, 22. March 2009.

3 ÚSPEŠNOST MÄKKÉHO PRÍSTUPU

3.1 Doterajšie úspechy

Od zavedenia tejto saudskej rehabilitačnej a demobilizačnej kampane po domácich teroristických útokoch v roku 2003, sa zhruba 3000 väzňov zúčastnilo v častiach Poradenského programu a okolo 1400 z nich sa zrieklo predchádzajúcich presvedčení a bolo prepustených, tvrdí Princ Muhammad bin Nayef. Získať presné čísla je extrémne náročné, ale okolo 1000 väzňov zostalo uväznených. To zahrňuje tých, čo ešte stále prechádzajú rehabilitačným procesom a tých, ktorí proces dokončili, ale stále si odsedávajú trest, rovnako ako tých, ktorí sa buď pokúsili alebo zlyhali alebo odmietli spolupracovať. Boucek uznáva, že tieto čísla nesedia presne. Pripisuje to ťažkostiam pri získavaní presných údajov o programe.¹⁴² Od začiatku tohto programu, poradenské komisie usporiadali viac než 5000 stretnutí pre asi 3200 jednotlivcov podozrivých z prechovávaní ideológie takfiru.¹⁴³ Zatiaľ program produkuje sľubné výsledky, saudské autority hovoria o 80 až 90 percentnej úspešnosti. V zvyšných 10 až 20 percentách sú zahrnutí väzni, ktorí sa programu odmietli zúčastniť a tí, ktorí ním prešli neúspešne. Je však náročné nezávisle odhadnúť relatívny úspech programu tak skoro po jeho spustení. Podľa vyhlásenia Princa Muhammada bin Nayefa z 1. novembra 2007 bolo len 35 jednotlivcov znovuzatknutých pre ohrozenie bezpečnosti potom, ako boli prepustení po absolvovaní Poradenského programu, čo zodpovedá 1 až 2 percentnej miere recidivity.¹⁴⁴

Saudské autority uznávajú, že niektorí väzni vyvíjali aktivitu proti programu v rámci saudských väzníc. Zvyčajne to boli jedinci, ktorí vedeli, že nebudú schopní sa dostať von a cítili, že najviac môžu prispieť ich prípadu marením pokusov autorít pri kooptovaní s väzňami. Avšak tým, že sa pokúšali mariť tieto snahy, nepriamo pripustili, že program je efektívny.¹⁴⁵ Podobne sa aj členovia Al-Qaidy pokúšajú

---

¹⁴² BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 21.

¹⁴³ AL-SAHEIL, Turki: Al-Qaeda Targeting Saudi Rehabilitation Program. Asharq Alawsat, 8. September 2009.

¹⁴⁴ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 21.

¹⁴⁵ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 21.

bojovať s ideologickými programami zavedenými saudskou vládou. Na tieto programy chcú podľa Ministerstva vnútra zaútočiť tým, že ich budú využívať zlým spôsobom, obzvlášť opatrenia spojené s dobrovoľným vydaním alebo odstúpením elementov Al-Qaidy. V poslednej dobe sa Al-Qaida pokúša vytvoriť akési zmätenie spojené s týmito metódami boja proti deviantnému mysleniu väbením kajúcnikov späť do organizácie.¹⁴⁶

Úspech programu je založený sčasti aj na uznaní, že byť radikálom nie je neodmysliteľne zlá vec. Avšak vykonávať radikálne presvedčenia násilím je a toto správanie je to, čo musí byť zmenené. Fakt, že väčšina väzňov, ktorí dokončili program nekonajú podľa ich predošlých presvedčení môže byť interpretované ako známka úspechu, odhliadnuc od toho, či je ich pokánie úprimné.¹⁴⁷ Poradenský program a stratégia protiradikalizácie v Kráľovstve zdôrazňuje niekoľko faktorov, ktoré budú základné v každej snahe o demobilizáciu islamských militantov. Zapojenie a starostlivosť o rodinu jedinca a o jeho rozšírenú sociálnu sieť sú ústredné pre úspešnú demobilizáciu. Výskum tohto saudského programu ukázal, že účastníci si vyvinuli intenzívne vzťahy so šejkami a odborníkmi, s ktorými spolupracovali počas dialógov. Väčšina opustí väzbu ako veľmi nábožensky založení a poslušní moslimovia. To je však očakávateľné, keďže väčšina sa zapletie s extrémistami v snahe stať sa viac náboženskými.¹⁴⁸

3.2 Model pre iné krajiny

V dnešnom nebezpečnom prostredí sa záujem v rehabilitačných programoch určite zintenzívni a viac národov sa pokúsi zaviesť model po vzore Saudskej Arábie. Hoci začal až v roku 2003, saudský program je najdrahším, najlepšie financovaným a najdlhšie prebiehajúcim protiradikalizačným existujúcim programom.¹⁴⁹ Saudská vláda podporuje regionálne medzinárodné iniciatívy pre boj s radikálnou ideológiou a delí sa so svojimi skúsenosťami s ostatnými krajinami. Predstavuje model, na ktorom možno stavať v boji s extrémizmom. Napríklad, britskí bezpečnostní velitelia

¹⁴⁶ AL-SAHEIL, Turki: *Al-Qaeda Targeting Saudi Rehabilitation Program*. Asharq Alawsat, 8. September 2009.

¹⁴⁷ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 23.

¹⁴⁸ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 22-23.

¹⁴⁹ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 23.

používajú saudský model, v ktorom islamskí teológovia a klerici vysvetľujú stanoviská šaríe v kontroverzných otázkach a konvertujú extrémistov k umiernenejším presvedčeniam. Saudský „mäkký“ model boja s extrémizmom zanechal dojem na britských úradníkov. Bývalý minister zahraničia Jack Straw dokonca povedal: „Saudi robia veľa preto, aby sa vysporiadali s terorizmom a jeho príčinami.“ Ba čo viac, niekoľko saudských náboženských učencov sa zapojilo ako zakladatelia alebo spoluzakladatelia niekoľkých islamských poradenských programov v Británii. V roku 2007 major-generál Douglas Stone veliteľ amerických zadržovacích zariadení v Iraku, predstavil nábožensko-edukatívne programy pre väzňov, ktoré sú navrhnuté podľa vzoru Poradenského programu v Saudskej Arábii.¹⁵⁰

Úspech Saudskej Arábie v jej kampani proti radikálnej ideológii má dosah na myslenie aj zahraničných extrémistov. Napríklad ako výsledok ideologických a organizačných správ a posudkov vykonávaných známymi saudskými odborníkmi, ktorí sa zriekli ich predošlých fatiew na podporu teroristov a iných sympatizantov Al-Qaidy, ktorí písali správy ustupujúc od predchádzajúcich radikálnych a deviantných myšlienok, podobné kroky boli podniknuté zahraničnými teroristickými teológmi, ktorí sa začali zriekať ich extrémizmu.¹⁵¹

3.3 Problémy protiteroristickej stratégie

Najväčšia slabosť saudskej protiteroristickej stratégie nespočíva v bezpečnostných iniciatívach, ale na nedostatku širokej protiradikalizačnej politiky na určenie stúpajúceho počtu extrémistov v rámci vlastnej populácie, ktorí sú potencionálnymi rekrutmi pre terorizmus. Terorizmus je ostrým koncom ideologických síl, ktoré sú zakorenené v Kráľovstve.¹⁵² Vláda pravdepodobne nikdy nebude schopná úplne zastaviť jihad, keďže doktrína je integrálnou súčasťou islamského práva a boj proti nej by mohol vyvolať zlosť náboženských učencov a možno spochybníť islamské poverenia saudskej vlády.¹⁵³ Čeliť terorizmu v ultrakonzervatívnom moslimskom kráľovstve je problematické, keďže potencionálni

¹⁵⁰ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 130.

¹⁵¹ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 130.

¹⁵² GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 495.

¹⁵³ ZOEPF, Katherine: *Deprogramming Jihadists*. The New York Times, 7. November 2008.

teroristi veria, že ich činy sú nevyhnutné pre obranu islamu a ospravedlnené na základe sunnitských princípov, ktoré sa zdajú byť blízko k akceptovanému mainstreamovému náboženskému diskurzu v krajine. Efektivita tohto „mäkkého“ prístupu však vyvoláva mnohé otázky. Ide najmä o absenciu náležitého štatistického a komparatívneho hodnotenia. Saudské autority tvrdia, ako už bolo spomínané, že percento úspechu je 80 až 90 percent pre účastníkov programu, pričom efektívne percento recidivizmu je 10 percent, čo môže byť považované skôr za znak zlyhania než úspechu.¹⁵⁴ Podľa Angely Gendronovej, efektívna protiteroristická stratégia môže byť úspešná, až keď sa *House of Saud* a ústrední klerici rozhodnú jasne odsúdiť a odhaliť náboženskú pôdu, na ktorej Al-Qaida založila svoje volania po večnom ozbrojenom jihade proti všetkým tým, ktorých identifikovala ako nepriateľov islamu.¹⁵⁵ Najsilnejším oponentom týchto sociálnych a politických reforiem v Kráľovstve je náboženský establishment, ktorý uplatňuje značný vplyv na životy väčšiny Saudov. Mocná náboženská polícia je účinnou zbraňou v rukách klerikov na zavedenie prísneho dodržiavania wahhabizmu a v súčasnosti tu nie je politická vôľa rozpustiť túto políciu a vstúpiť do priameho konfliktu s duchovenstvom. V skutočnosti sa dokonca aj reformisti zdráhajú priamo vystupovať proti mocnému náboženskému establishmentu v saudskom štáte.¹⁵⁶

Náboženské a psychologické poradenstvo môže byť užitočným komponentom v programe pre odsúdených kriminálnikov. Avšak osoby, ktoré podstúpia tento náboženský poradenský program, ktorý ponúkajú saudské autority podozrivým militantom vo väzniciach, nie len že neboli odsúdené, ale nikdy ani neboli obvinené zo zločinu. Problém programu z perspektívy ľudských práv je teda taký, že okrem ako časti trestu zavedeného po odsúdení za zločin, medzinárodné právo pre ľudské práva nedovoľuje väznenie osôb s účelom podstúpenia reedukačného programu. Takéto nedobrovoľné väznenia sú vždy svojvoľné. Vzdelávacie programy nemôžu byť vnútené osobám, ktorých vina nebola potvrdená.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 496.

¹⁵⁵ GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 497.

¹⁵⁶ RAPHAELI, Nimrod: *Demands for Reforms in Saudi Arabia*. Middle Eastern Studies, Vol. 41, No. 4, 2005, s. 529.

¹⁵⁷ Human Rights Watch. *Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response: Religious Counseling, Indefinite Detention, and Flawed Trials*. 2008, s. 6.

3.4 Výzvy do budúcnosti

Veľmi dôležité je to, že žiaden väzeň prepustený po absolvovaní programu nebol zapojený do teroristického násillia v rámci Kráľovstva.¹⁵⁸ Avšak keď v januári 2009 saudská vláda vydala zoznam podozrivých z terorizmu, 11 z 85 uvedených mien predstavovalo mužov, ktorí boli prepustení z americkej väznice Guantánamo Bay na Kube, absolvovali saudský rehabilitačný program, opustili krajinu a pokračovali v teroristickej aktivite.¹⁵⁹ Saudskí úradníci zdôrazňujú, že nie každý, kto sa zúčastní programu a dokončí ho, bude prepustený. Hoci je tu dôvod veriť, že sa nejaký starší radikálni bojovníci zúčastnili saudského rehabilitačného programu, jeho relatívny úspech je bez pochyb zvyšovaný zapojením sa menších páchatel'ov a delikventov, ktorí budú spolupracovať skôr než odovzdaní extrémisti na vyššom leveli. Ešte sa však uvidí, ako je program efektívny. Teraz bude musieť čeliť náročnej úlohe – bude aplikovaný aj na odovzdanejších militantov, vrátane tých, čo vykonávali násillie v rámci Kráľovstva. Niektorí z týchto extrémistov nemôžu byť rehabilitovaní, a ani byť nechcú. Avšak to, že saudská vláda aj napriek tomu, že si je vedomá toho, že títo radikáli sa nikdy nezrieknu svojho presvedčenia, presadzuje ich zapojenie do programu, je veľmi sľubné do budúcnosti.¹⁶⁰

Saudská vláda dosiahla významné míľniky v jej snahe bojovať s extrémizmom. Avšak je doporučené, aby Saudí vytvorili nezávislú komisiu, ktorá by hodnotila mnoho programov, ktoré doteraz prebiehali, a tým zvýraznila merateľný progres, a aby určila kritéria tohto programu. Vládna stratégia bojovania s terorizmom musí ísť ruku v ruke so snahou urýchliť proces politickej reformy v krajine, rozšíriť ľudovú účasť v politickom procese, zlepšiť komunikačné kanály verejnosti aj vlády, vytvoriť efektívnu komunikáciu medzi vetvami vlády, pokračovať v snahách o reorganizáciu saudského vzdelávacieho systému a zvyšovať rolu žien v spoločnosti.¹⁶¹ Tradičný vzťah medzi štátom a jeho občanmi na západe sa nepodobá tomu v arabskom svete. Saudská Arábia je paternalistickým štátom a Centrá starostlivosti svedčia o širších ambíciách panovníka presadiť sociálne

¹⁵⁸ BOUCEK, Christopher: Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare. Carnegie Papers 2008, s. 22

¹⁵⁹ WORTH, Robert F.: *Saudis Retool to Root Out Terrorist Risk*. The New York Times, 22. March 2009.

¹⁶⁰ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 22.

¹⁶¹ ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 130 – 131.

reformy. Či však táto „mäkká“ taktika bude fungovať v dlhšom časovom horizonte, ostáva otázne.¹⁶²

---

¹⁶² MAHER, Shiraz: A Betty Ford Clinic for Jihadis. The Sunday Times, 6. July 2008.

ZÁVER

V úvode položená výskumná otázka je zodpovedaná v tretej kapitole, kde sú podrobnejšie analyzované hlavné výhody a nevýhody tohto prístupu. Za hlavnú výhodu môžu byť považované „čísla“, ktoré hovoria o 80 až 90 percentnej úspešnosti (absolvovanie programu, zrieknutie sa predchádzajúcich presvedčení a držanie sa na „správnej ceste“) a o 10 až 20 percentnom recidivizme. Zásluhy môžu byť pripísané aj saudskej vláde, ktorá praktikuje širokosiahly sociálny program, či už pre mládež alebo tých, ktorí prešli rehabilitačným programom a ich rodine. Zastáva názor, že sociálne zabezpečení jedinci sa budú menej uchýľovať k extrémistickým myšlienkam. Kľúčovú rolu zohráva aj „správna“ interpretácia islamu a jeho doktrín a s tým súvisiaca reforma vzdelávania.

Kritizovaným aspektom prístupu je dominantná rola saudských autorít a absencia štatistického a kontrolného orgánu pri spracovaní výsledkov programu. Čísla, ktoré sú v práci ponúknuté sú len orientačné, získané z rozhovorov s oficiálnymi saudskými úradníkmi a ministrami, ktorých dôveryhodnosť je otázna. Problémom môže byť aj fakt, že rehabilitačného programu sa účastnia sympatizanti a podporovatelia extrémistov a nie extrémisti samotní, čo predstavuje veľkú výzvu pre efektivitu programu do budúcnosti. Saudská vláda už v snahe potlačiť extrémizmus a radikálne myšlienky urobila mnoho krokov, avšak kľúčovým je v tomto prípade odstránenie autoritatívneho dohľadu nad samotným programom a väčšia transparentnosť jednotlivých aktivít. Obrovským krokom vpred je však uznanie, že to bol islam a jeho nesprávna interpretácia, ktorý bol živnou pôdou pre ospravedlnenie terorizmu a vôľa odstrániť ideologické korene extrémizmu.

Zatiaľ čo v Kráľovstve rastie uznanie ohľadom potreby reforiem, politické odhodlanie zaviesť ich buď chýba, alebo je zaplavené množstvom úloh, ktoré treba riešiť.¹⁶³ Je mnoho oblastí, v ktorých si vedúce saudské authority uvedomili, že v krajine sú nutné veľké reformy. To zahŕňa vzdelávanie, a uistenie sa, že klerici si sú vedomí zodpovednosti kázať toleranciu, hodnotu iných vier a odvetví islamu a nebezpečenstvo násillia a terorizmu.¹⁶⁴ Saudské authority si ďalej uvedomili, že

¹⁶³ RAPHAELI, Nimrod: *Demands for Reforms in Saudi Arabia*. Middle Eastern Studies, Vol. 41, No. 4, 2005, s. 517.

¹⁶⁴ CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 28.

„prázdnota vedie k terorizmu“, a že venovať sa ekonomickým a vzdelávacím potrebám saudskej verejnosti je najdôležitejším elementom v boji proti terorizmu. Vláda vkladá miliardy dolárov do technického a pracovného školenia mladých Saudov, aby boli pripravení pre budúci pracovný život. Predpokladajú, že neschopnosť nájsť si zamestnanie vedie mladých Saudov k uchýleniu sa k extrémistickým názorom. Tento proces „saudizácie“ je len začiatkom snáh pre vnútornú stabilitu a bezpečnosť.¹⁶⁵ Jedným z dôvodov pokračujúceho zlyhávania politiky „saudizácie“ je rozpor a nerovnováha medzi vzdelávacím systémom a trhom práce. Štúdium islamu zaberá veľkú časť študijných osnov na každom stupni. Títo mladí ľudia s rozsiahlym islamským štúdiom a málo možnosťami na zamestnanie reprezentujú armádu potencionálnych odpadlíkov.¹⁶⁶

Ústredným cieľom týchto snáh je teda upevniť legitimitu vládnuceho poriadku a eliminovať násilnú opozíciu štátu posilňovaním tradičnej saudskej interpretácie islamu, ktorá vyzdvihuje poslušnosť a lojalitu voči štátu a jeho vedeniu.¹⁶⁷ Démonizácia hocijakej časti islamu extrémistom len pomáha. Problémom terorizmu nie je problém puritánskeho či wahhabistického islamu, ale postoj násillia a intolerancie politicky motivovaných skupín, ktoré využívajú náboženské učenie na získanie legitimacy v očiach ich rekrutov a nasledovníkov. Aby boli tieto skupiny porazené, musia byť pochopené ich motivácie a musí sa bojovať s ich koreňmi.¹⁶⁸ V krátkosti, hocijaká efektívna stratégia na vysporiadanie sa s terorizmom a extrémizmom znamená venovať sa dvom strategickým problémom, ktoré ďaleko prekračujú tzv. vojnu proti terorizmu. Prvým je, či je arabský svet schopný rozpoznať potrebu reforiem a dosiahnuť ich. Druhým je, či je západ, a obzvlášť Spojené štáty, schopný naučiť sa pracovať potichu s národmi kvôli efektívnym reformám, radšej než ich hlučne a niekedy násilne zavádzať.¹⁶⁹ Avšak závislosť západu na saudskej rope,

---

¹⁶⁵ CORDESMAN, Anthony H.; OBAID, Nawaf: *Saudi Counter Terrorism Efforts: The Changing Paramilitary and Domestic Security Apparatus*. Center fo Strategic and International Studies. 2005, s. 20.

¹⁶⁶ BAHGAT, Gawdat: *Saudi Arabia and the War on Terrorism*. Arab Studies Quarterly, Vol. 26, No. 1, 2004, s. 59 – 60.

¹⁶⁷ BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008, s. 2.

¹⁶⁸ CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 40.

¹⁶⁹ CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 40.

zbrojných zákazkách a informáciách znamená, že hocijaké negatívne hodnotenia kráľovských protiteroristických snáh budú pravdepodobne stlmené.¹⁷⁰

SUMMARY

The research question stated in the introduction is answered in the third chapter along with the detailed analysis of main advantages and disadvantages of this approach. The main advantage might be the 80 to 90 percentage of effectiveness (graduation from program, renouncing former beliefs and following „the right path“) and 10 to 20 percentage of recidivism. Merits could be attributed to Saudi government, which performs wide range of social programs for youths or for program graduates and their families. Saudi authorities claim, that social secured individuals are less tempted to adopt extremist ideology. Essential is also „right“ interpretation of islamic doctrines and related reform of educational system.

The criticized aspect of this approach is considered to be the dominant role of Saudi authorities and absence of statistical and supervisory body by evaluating the results of program. Numbers stated in this thesis are just indicative, gained from interviews with Saudi officials. Another problem could be the fact, that only extremist sympathizers and supporters undergo the rehabilitation program. This represents the challenge for future success of the program. Saudi government have taken many steps to counter the terrorist threat, but the most important thing is to eliminate authoritarian supervision over the program and better transparency of individual activities. By recognizing, that islam and its corrupted interpretation provided the conditions for justification of terrorism and ideological ground for extremism, the Saudi governemnt made a huge step forward.

---

¹⁷⁰ GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. International Journal og Intelligence and Counterintelligence, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 499.

ZOZNAM LITERATÚRY A ZDROJOV

Primárna literatúra:

Counterterrorism Threat Assessment and Warning Unit, Terrorism in the United States 2000/2001 (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, FBI Publication #0308, 2002)

Country Reports on Terrorism 2008. United States Department of State Publication Office of the Coordinator for Counterterrorism, 2009. 351s. Dostupné z <<http://www.state.gov/documents/organization/122599.pdf>>

Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response: Religious Counseling, Indefinite Detention, and Flawed Trials. Human Rights Watch, 2009. 29s. Dostupné z <<http://www.hrw.org/node/84894>>

The Kingdom of Saudi Arabia: Condemning Extremism and Promoting Moderation. Public Statements. Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 2010, 16s. Dostupné z <<http://www.saudiembassy.net/files/PDF/Reports/CondemningExtremism.pdf>>

The Kingdom of Saudi Arabia: Initiatives and Actions to Combat Terrorism. Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 2009, 7s. Dostupné z <<http://www.saudiembassy.net/files/PDF/Reports/Counterterrorism.pdf>>

U.N. Financing for Development Conferences in Monterey, Mexico (22 March 2002) <<http://www.unmillenniumproject.org/documents/aconf198-11.pdf>>

Sekundárna literatúra:

Monografie

BERÁNEK, O. (2007). *Saúdská Arábie: Mezi tradicemi a moderností.* Praha: Volvox Globator.

- BJØRGO, T. (2005). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*. London: Routledge.
- BYMAN, D. (2005). *Deadly Connections: States That Sponsor Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DANNREUTHER, R. (2007). *International Security: The Contemporary Agenda*. Cambridge: Polity Press.
- DONOHUE, L.K. (2008). *The Cost of Counterterrorism: Power, Politics, and Liberty*. Cambridge University Press.
- DYSON, W. E. (2001). *Terrorism: An Investigator's Handbook*. Anderson Publishing Company.
- GROSS, F. (1990). *Political Violence and Terror in Nineteenth and Twentieth-Century Russia and Eastern Europe*. Cambridge University Press.
- HOFFMAN, B. (2006). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- HUGHES, B.B. (1994). *Continuity and Change in World Politics: The Clash of Perspectives*. Prentice Hall College Div.
- LEE, S.P. (2007). *Intervention, Terrorism, and Torture: Contemporary Challenges to Just War Theory*. Dordrecht: Springer.
- MARTIN, G. (2006). *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publications, Inc.
- REINARES, F. (2000). *European Democracies Against Terrorism: Governmental Policies and Intergovernmental Cooperation*. Aldershot: Ashgate.
- SCHMID, A. P., JONGMAN, A. J. (2005). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, & Literature*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- SOULEIMANOV, E. (2007). *Politický islám*. Praha: Eurolex Bohemia.

STITT, G. B. (2003). *The Understanding of Evil: A Joint Quest for Criminology and Theology*. Dallas: Adios Press.

WHITTAKER, D.J. (2007). *The Terrorism Reader*. London: Routledge.

WILLIAMS, P. D. (2008). *Security Studies, 9/11 And The Long War in Security And The War On Terror*. London: Routledge.

ZIEGLER, D. W. (1987). *War, Peace, and International Politics*. Boston: Little, Brown.

ZIMMERMANN, D., WENGER, A. (2006). *How States Fight Terrorism: Policy Dynamics in the West*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

ZUHUR, S. (2005). *Saudi Arabia: Islamic Threat, Political Reform, and the Global War on Terror*. Strategic Studies Institute.

Články v odborných časopisoch

AL-RASHEED, Madawi: *Modernizing Authoritarian Rule in Saudi Arabia*. Contemporary Arab Affairs, Vol. 2, No. 4, 2009, s. 587-601.

ANSARY, Abdullah F.: *Combating Extremism: A Brief Overview of Saudi Arabia's Approach*. Middle East Policy, Vol XV, No. 2, 2008, s. 111-142.

BAHGAT, Gawdat: *Saudi Arabia and the War on Terrorism*. Arab Studies Quarterly, Vol. 26, No. 1, 2004, s. 51-63.

BJORGO, T. and HORGAN, J.: *Leaving Terrorism Behind*. Dostupné z <http://www.allacademic.com/meta/p311870_index.html>

BOUCEK, Christopher: *Saudi Arabia's „Soft“ Counterterrorism Strategy: Prevention, Rehabilitation, and Aftercare*. Carnegie Papers 2008.

BOUCEK, Christopher: *The Sakinah Campaign and Internet Counter-Radicalization in Saudi Arabia*. CTC Sentinel, Vol. 1, No. 9, 2008, s. 1-4.

CORDESMAN, Anthony H.: *Saudi Arabia: Friend or Foe in the War on Terror?* Middle East Policy, Vol. 13., No. 1, 2006, s. 28-41.

CORDESMAN, Anthony H.; OBAID, Nawaf: *Saudi Counter Terrorism Efforts: The Changing Paramilitary and Domestic Security Apparatus*. Center for Strategic and International Studies, 2005.

GENDRON, Angela: *Confronting Terrorism in Saudi Arabia*. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Vol. 23, No. 3, 2010, s. 487-508.

KAPLAN, Shawn: *A Typology of Terrorism*. *Review Journal of Political Philosophy*, Vol. 6, No. 1, 2008, s. 1-38.

NEWMAN, Edward: *Exploring the „Root Causes“ of Terrorism*. *Studies in Conflict & Terrorism* Vol. 29, 2006, s. 749-772.

PROKOP, Michaela: *Saudi Arabia: The Politics of Education*. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs), Vol. 79., No. 1, 2003, s. 77-89.

RAPHAELI, Nimrod: *Demands for Reforms in Saudi Arabia*. *Middle Eastern Studies*, Vol. 41, No. 4, 2005, s. 517-532.

TAHERI, Amir: *Saudi Arabia: Between Terror and Reform*. *American Foreign Policy Interests*, Vol. 26, No. 6, 2004, s. 457-465.

YAMANI, Mai: *The Two Faces of Saudi Arabia*. *Survival*, Vol. 50, No. 1, 2008, s.143-156.

Internetové zdroje

AL-SAHEIL, Turki: *Al-Qaeda Targeting Saudi Rehabilitation Program*. *Asharq Alawsat*, 8. September 2009.

<<http://www.aawsat.com/english/news.asp?section=1&id=18039>>

HASSAN, Nasra: *An Arsenal of Believers*, *The New Yorker*, 19. November 2001.

<http://www.bintjbeil.com/articles/en/011119_hassan.html>

MAHER, Shiraz: *A Betty Ford Clinic for Jihadis*. *The Sunday Times*. 6. July 2008.

<http://entertainment.timesonline.co.uk/tol/arts_and_entertainment/tv_and_radio/article4275042.ece>

WORTH, Robert F.: *Saudis Retool to Root Out Terrorist Risk*. The New York Times, 22. March 2009.

<<http://www.nytimes.com/2009/03/22/world/middleeast/22saudi.html>>

ZOEPF, Katherine: *Deprogramming Jihadists*. The New York Times, 7. November 2008.

<<http://www.nytimes.com/2008/11/09/magazine/09jihadis-t.html>>